

Bathó Edit – Kókai Magdolna

A Jász Múzeum kalandos 145 éve

2019. október 4-én ünnepelte 145 éves évfordulóját a jászberényi Jász Múzeum. E jeles eseményen a szép számmal összegyűlt vendégek között megjelentek az intézményt fenntartó Jászberény Városi Önkormányzat, a Jászsági Önkormányzatok Szövetségének, a helyi és más települések kulturális tagintézményeinek, és civil szervezeteinek képviselői, a jász- és kunkapitányok, helytörténeti csoportok, múzeumbarátok, és múzeumi önkéntesek. Dr. Szabó Tamás polgármester, Győrfi Sándor jászkun főkapitány, dr. Bereczki Ibolya, a Pulszky Társaság Magyar - Múzeumi Egyesület elnöke és Nemes József regnáló jászkapitány részéről elhangzott méltatás után, az intézmény vezetője Hortiné dr. Bathó Edit a múzeum 145 évének tudományos, közművelődési és hagyományőrző tevékenységét foglalta össze képekkel illusztrált bemutatójában. Ezt követően az igazgató asszony oklevéllel és egy jász mintával díszített mézes csuporral köszönte meg a múzeum dolgozóinak, önkénteseinek, támogatóinak és együttműködő partnereinek az intézmény munkájához nyújtott segítségét, majd a megjelent intézmények, civil szervezetek és magánszemélyek köszöntötték a jubiláló múzeumot. A kellemes hangulatú rendezvényt ünnepi ebéd zárta.

A Jász Múzeum alapítása és az azt követő évek (1874-1912)

A magyar nyelv hivatalossá tétele az irodalomban és a tudományban Magyarországon is összeforrt a nemzeti kultúra megeremtésével. Egyre erőteljesebben vetődött fel a múzeumalapítás gondolata is, amelynek egyik legszebb példáját gróf Széchenyi Ferenc mutatta, amikor 1802 márciusában, kora ifjúságától nagy gonddal és áldozatokkal szerzett, Magyarországra vonatkozó gyűjteményét a hazának adományozta, megvetve ezzel a Magyar Nemzeti Múzeum alapjait. Az 1867-es követő időszakban országszerte újult erővel bontakozott ki a történelmi, valamint a népi kultúra emlékeinek összegyűjtése.

A Jász-Kun Kerületek egykori székvárosában, Jászberényben 1873-ban – az országban elsők között – vetődött fel a múzeumalapítás gondolata. Az ügy legfőbb szorgalmazója **Sipos Orbán** helyettes polgármester volt, aki szívügyének tartotta, hogy a jász történelmi emlékek méltó helyre kerüljenek és az utókor számára fennmaradjanak.

Jászberény város tanácsa 1873. március 8-án tartott tanácsülésén a 931-es számú végzésében kimondta a városi múzeum létrehozását, s annak megszervezésével a javaslat tévő Sipos Orbánt bízta meg, aki kéthét múltával, március 29-én részletes jelentést adott a múzeum felállításáról. Előterjesztését a következő gondolatokkal kezdte: „*Én e megbízatásnak annyival inkább sietek eleget tenni, mert úgy vagyok meggyőződve, hogy ez intézmény létrehozása...szeretett városunk erkölcsi hitelét, tekintélyét emelendi és a közművelődési érzéket fokozza...Úgy gondolom, nincs senki,...aki ne akarná az ismeretek terjesztésével a közszellem erős alapját letenni, s ne akarná városunkat a művelt városok színvonalára emelni.*”

A tanács a városháza alsó melléképületének (az egykori lóistálló) egyik szobáját jelölte ki a múzeum számára, s egyidejűleg megalakította a Múzeumi Bizottságot, amelynek elnöke Pethes József tanácsnok lett, tagjai: *Bartsik Márton, Bathó Endre, Scopián Sándor és Sipos Orbán*. A bizottság feladatául jelölték ki, hogy „*a kezdet nehézségei mellett, egész eréllyel és odaadással működni igyekezzenek és különösen lelkes közönségünket illő tárgyak kegyes adományozására buzdítani szíveskedjenek*”.

A múzeum első őrévé **Ozoróczky János** jegyző, levéltárnokot választották meg, aki hangya szorgalommal vetette bele magát a gyűjtőmunkába. Felhívást intézett a Jászkun Kerületekhez, a jász településekhez, az ország főpapjaihoz és nagyuraihoz a múzeum támogatása végett. December elején meg is érkeztek az első adományok, amelyről nagy örömmel számolt be Ozoróczky János.

Az adományozók között első helyen szerepelt Jászberény városa, aki a következő történelmi ereklyéket adta át megőrzésre: A Lehel-kürtöt kötőjével, Rákóczi ládáját, Szentkirályi Móric aranytollát, a Nádor huszárezred alakulási zászlaját, régi írásokat 1213-tól 1797-ig, valamint a török levelek magyar fordítását. (A török levelek ebben az időben nem voltak Jászberényben.) Az első tárgyi adományokat a város mellett Ozoróczky János, Bartsik Márton, Bathó Endre, Sipos Orbán, Bender Miklós, Gúgi Ferenc és Hegedűs Nándor adták, míg gróf Szapáry Gyula belügyminiszter 10 forintot, Roskoványi Ágoston nyitrai püspök 5 forintot küldött a múzeumi munka megsegítésére. A Jászkun Kerületek ugyancsak támogatásukról biztosították az intézményt.

A jászok múzeuma 1874. december 26-án, karácsony második napján, délelőtt 10 órakor *„ünnepélyesen nyitattott meg a városháza nagytermében, nagyszámú hallgatók részvételemellett. Először is Pintér Mihály polgármester úr tartott rövid felolvasást, melyben fejtegette a múzeum horderejét és átadta azt rendelkezés alá, majd Pethes József úr, a múzeum igazgatója tartott egy valóban szép, valóban nagy gonddal kidolgozott értekező felolvasást, a múzeumok és a vidéki múzeumok nagy jelentőségét az általános művelődés, a haza és speciálisan a vidéket illetőleg mutatva ki...A felolvasások után a megnyitott múzeum felé tódult a hallgatóság és örömmel nézte annak ritkaságait”*.

A megnyitást követően újabb tárgyak kerülnek a múzeumba, s az adományozók a város jeles polgárai: ifj. Markgraf József, Tóth József, id. Muhoray János, Sárközi Mihály, dr. Iricz Adolf, Pethes József, Scopián Sándor, Pintér Mihály, Bartsik Márton, Sipos Orbán, Niczky Róza, Lipták Erzsébet, dr. Oláh Gyula, Röger Lőrinc, Bolgár Emil, Paraj Imre, Bódi Gergely, Paczek Kálmán, Streitmann Mária, Bathó Ignác, Kövér János, Czettler Etelka, Palotásy Gyula, Baráth István, Sismis Ágoston Erzsébet, Gál Ferenc, Csák István, Bathó Arisztid, Akantisz Ignác, Grün Jakab, Benczúr Pál, Medve László, Weis Sámuel, Hoffer Antal, Fischóf Jónás, Pethes István, Fülöp György, Jenei Mihály, Házkötő János, Gyurkó János, Makai Imre. 1876. június 19-én a király szentesítette a 33. t.c-t, amely kimondta a Jászkun Hármaskerület megszűnését, és a kerületeket az újonnan kialakított vármegyékbe (Jász-Nagykun-Szolnok, Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Csongrád) tagozta be. A Jászkun Kerületek ezen a napon tartották meg utolsó közgyűlésüket Jászberényben, ahol határozatot hoztak a kerületi oklevéltár, a történelmi zászlók (a jász-kun lovas önkéntesek 7 éves háborúban, valamint az I. Napóleon által vezetett francia hadsereg elleni hadjárat alkalmával használt zászlói, a redemptios zászló, az I. II. és III. Nádor Huszárezred zászlói és az Erzsébet királynő által adományozott zászló), különféle pénzérmék, pecsétnyomók és a három kulccsal záródó hármaskerületi vasláda múzeum részére történő átadásáról.

1877-ben **ifj. Szabó József** aljegyző vette át a múzeumőri feladatokat. A múzeum első kiállítása az ő vezetése alatt készült el, s nyílt meg 1878. január 6-án a Jászkun Kerületek egykori székházának emeletén (a nagyteremben és két kisebb teremben). A kiállítás, amelyen a múzeumi anyag mellett bemutatásra került a híres Wolf Ézsaiás és dr. Markgráf-féle gyűjtemény is, március 15-ig, mindössze 68 napon át tartott nyitva és 528 látogatója volt.

A Jász Múzeum első számadása 1877. december 11-én készült

Adományokból begyűlt	93 frt.
Ennek kamata	2 frt. 42. kr.
Összes bevétel	95 frt. 42 kr.
Kiadás	88 frt. 80. kr.
Maradvány	6 frt. 62 kr.

A magánszemélyektől múzeumba érkező tárgyi adományok között főként családi relikviák, festmények, bútorfélék szerepeltek, de igen nagy mennyiségű volt a talált, illetve cserélt, és a legtöbbször meghatározhatatlan helyről származó régészeti tárgyak, pénzermék száma. Ennek következtében a múzeum igen szép éremgyűjteményre tett szert, amelynek rendezése elodázhatatlanná vált. Az éremtár első rendezője Zimay Vazul tanár volt, aki két évig dolgozott Budapesten a Nemzeti Múzeum Numizmatika Osztályán, s igen jól értett a pénzekhez.

A Városháza melléképületében berendezett múzeum 1879. július 24-én nyílt meg végérvényesen a nagyközönség előtt. Nyitva tartási ideje az első időszakban csak is vasárnapokon és ünnepnapokon 9-12 óráig volt, később azonban már hétköznap is látogatható volt, csupán vasárnap tartottak szünnapot. A kiállítási termek őrzését a Múzeumi Bizottság tagjai vállalták magukra.

1891-ben **Bathó Endre** városi főjegyző vette át a múzeumőri teendőket. Ugyanebben az évben meghalt Pethes József, a Múzeumi Bizottság igazgatója. A bizottságot újjászervezik és lelkesen folytatja tovább munkáját. 1893. május 24-én Káldy Gyula, a Magyar Királyi Operaház igazgatója egy tárogató művésszel együtt ellátogatott a Jász Múzeumba, hogy a híres Jász kürtöt megszólaltassák. Az első látogatást 1898-ban egy másik követte, s két dallamtöredéket játszott el rajta Káldy Gyula és Beck Péter, az operaház első kürtöse.

1896-ban a jászok féltve őrzött kürtjét negyvenezer forintra biztosítva, Budapestre szállítják a milleniumi kiállításra, ahol az Aranybulla mellé került, mint Magyarország egyik legnevezetesebb látnivalója.

1898. december 11-én Bathó Endre múzeumőr váratlanul meghalt. Nagy tervei voltak a múzeum újjászervezését illetően. Munkásságának legfőbb érdeme, hogy a pangás évtizedeiben egyedül ő tartotta életben a múzeumot. Tengernyi elfoglaltsága miatt azonban nem kezelhette pontosan a gyűjteményt, így sajnálatos módon a gyarapodásokat sem vette jegyzékbe. Halálával lezárult a múzeum első korszaka, az első 25 év.

1899-ben **Almásy Árpád** rendőrkapitányt választják meg múzeumőrnek. Ugyan ez év március 17-18-án a múzeumot kiköltöztetik az addigi épületből, mert azt adóhivatallá alakítják át. A gyűjtemény a rendőrkapitányság épületébe, az 1731-ben épült Jász kürt fogadóba költözik, és ott három szobában helyezik el. Március 9-én *Hampel József* egyetemi tanár, a Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárának igazgatója, országos felügyelő szakértői szemlét tartott a múzeumban. Átvizsgálva a gyűjteményt, megállapította, hogy az adományok közül sok az értéktelen régészeti tárgy és javaslatokat tett a múzeum további szakszerű működése érdekében. A városi tanács „...*utasítja Sipos Istvánt mint a múzeum átadására kiküldött bizottság elnökét, hogy a múzeum rendezését Hild Viktor városi napidíjas, – a ki ezennel a városi adóhivatali alkalmazástól felmentetik és hasonló minőségben a városi rendőrkapitányi hivatalhoz osztatik be – mint e téren Dr. Hampel József egyetemi tanár által is elismert és kijelölt szakértő közbejöttével, a bizottság által lehetőleg Dr. Hampel József egyetemi tanár által útmutatások alapján eszközölve, haladéktalanul kezdje meg s annak befejezte után, azt a jogerősen megválasztott múzeumőrnek Almásy Árpádnak jegyzőkönyv*

mellett adja át, és eljárásának eredményét, a jegyzőkönyv és a kiselejtezendő tárgyak jegyzékének bemutatása mellett a képviselőtestületnek annak idején jelentse be”.

Hild Viktor azonnal megkezdte a gyűjtemény leltározását és nyilvántartását, de mellette régészeti kutatásokat is kezdett, amelyhez Budapestről kért szakmai segítséget. A magyar régészet számára a Jászság Hild Viktor munkássága révén vált ismertté. Mintegy 50 régészeti lelőhelyet írt le a történeti Jászság területéről, és még további hatot Alattyánról, Jánoshidáról és Pusztamonostortól. Rendszeresen publikált az Archaeológiai Értesítőben.

1899. június 4-én a Jászkerület Szolnokra viszik *Lippich Gusztáv* főispán beiktatására. A kürt később a díszes börtokja nélkül kerül vissza, s a tokot csak öt év múltával sikerül visszaszereznie a múzeumnak.

Az egykori Jászkerület fogadó adottságait tekintve, nem a legmegfelelőbb épület volt a múzeum számára. 1900. október 19-én, a városi tanács rendkívüli közgyűlése, a Múzeumi Bizottság javaslatára megszavazta a múzeumi helyiségek átalakítását. Ugyanakkor adtak engedélyt Hild Viktor napidíjának felemelésére, valamint egy könyv vásárlására is. Jól mutatja az intézmény anyagi helyzetét az a körülmény, ahogyan a nevezett könyvhöz hozzájutott. A Magyar Franklin Társulat kiadásában ugyanis ebben az évben jelent meg a Magyar viseletek története című, gazdagon illusztrált összefoglaló munka, amelyet a múzeum szeretett volna könyvtára számára megvásárolni. A könyv ára eredetileg 80 korona volt, amit a Múzeumok és Könyvtárak Országos Felügyelőisége 25 %-os engedménnyel ajánlott a múzeumoknak. A Jász Múzeum is megkapta a várostól a vásárlási engedélyt, s a könyv vételárát évente 20 korona törlesztéssel három év alatt tudta csak kifizetni.

1900-ban került a múzeumba *dr. Orbay Antal*, Jász-Nagykun-Szolnok megye főorvosának hagyatéka, amely számosértékes arcképet (gróf Ráday Gedeon, gróf Széchenyi István, gróf Batthyányi József, Ihász Dániel stb.) és tablót (A Jászkerületi Honvédegylet arcképcsarnoka, Magyarország nádorai 1000-1848-ig stb.) tartalmazott.

1900. november 12-én *Spagatner Zsigmond* jászberényi ékszerész (Székely Mihály operaénekes édesapja) felajánl a múzeumnak 100 korona vételárért egy 17. század végéről származó, Erdélyben készült zománcos nyakéket. A Múzeumi Bizottság szeretné megvásárolni az ékszert, de anyagi lehetőségei igen szűkösek, s a város sem tud hathatós segítséget nyújtani, ezért széles körű gyűjtésbe kezdenek. Törekvésük támogatásra talál, s 47 adományozó által hamarosan összegyűlik a szükséges 100 korona és az ékszer a múzeumtulajdonába kerül. Az adománytevők között ott találjuk a város jó néhány jeles polgárát (*Czigány János, Sipos István, Dobóczy Lajos, Leitner Jenő. dr. Eördögh Oszkár, Elefánthy Sándor, Leitner Ármin, Almásy Antal, Mandl Mór, Sismis Mihály stb.*) s mellettük a *Gazdasági Takarékpénztárt és a Jászkerületi Népbankot is*. Szép példája ez egy nemes cél érdekében való összefogásnak és a múzeum támogatásának. 1901-ben *Almásy Géza*, vármegyénk volt főispánja négy, díszes keretbe foglalt Than Mór festményt ajándékoz a múzeumnak, gazdagítva ezzel szépen gyarapodó képzőművészeti gyűjteményét.

1902-1913-ig *Almási Antal* városi főjegyző került a múzeum élére. 1903 áprilisában a város szívélyes üzenetet küld Fiumébe a 70. életévét ünneplő József főhercegnek, aki meleg hangú levélben köszöni meg a figyelmességet: *„Tudják azt, hogy ragaszkodásunk egymáshoz kölcsönös, és minden szavuk, mely hozzám intéztetik, a legélénkebb visszhangra talál szívemben, mely átöröklött szeretetből származott reám édes atyámtól, s mely érzés nem szűnhetik meg soha inkább csak fokozódhatik! A híres nádorhuszár ezred lobogói között, amelyet ereklyékként őriznek, ott van az is, amelyre Jászberényben első eskümet tettem le, mint ujoncz.”* József főherceg levelét a város a Jász Múzeumban helyezi el, megőrzésre.

Almási Antal tíz évig gondozta a múzeumot és sok figyelmet keltő darabbal gyarapította gyűjteményét. Komoly szakmai munkát azonban mégis Hild Viktor végzett, *„akinek máig is meglévő mintaszerű leltári és egyéb feljegyzései mutatják, hogy nemcsak érzéke volt a*

múzeumi munkához, de nagy szeretettel is végezte”. Hild Viktort azonban Koncsek István polgármester 1902-ben elbocsátotta hivatalából.

A múzeum a sorsfordító esztendők idején (1913-1946)

1913 májusában **Banner János** helybeli főgimnáziumi tanár, régész vette kezébe a múzeum vezetését, aki amolyan *gyütt-ment-ként* csöppent be a redemptus jászok világába. Első találkozását a múzeum gyűjteményével a következőképpen írja le visszaemlékezéseiben: *„Átvettem tehát az egész gyűjteményt, amely a régi Jászkürt szálló, – akkor rendőrség–stílusos épületének három, szerfölött ritkán szellőztetett szobájában volt elhelyezve. Ami három újabb és egy régebbi szekrényben és egy hosszú asztalon elfért, az egymás hegyén-hátán összezsúfolva feküdt. A zászlók a nem egészen száraz falakhoz támasztva, a Lehelkürt, bőrtokjában lakattal gondosan lezárva...a mamutt csontokkal együtt az asztalon hevert, az egyiptomi hamis Usepti és egyéb szobrok, a Rechstadti herceg képével ellátott altwien csésze, néhány japán porcelán, őskori edény, La Tene pajzsdudor és kard békés egyetértésben várta ebből az oduból való szabadulást...Nem tudom leírni azt az összevisszaságot, amit itt múzeum helyett találtam.”*

Banner János első feladatának tűzte ki, hogy a gyűjtemény számára megfelelőbb helyet találjon. A városháza épületéhez éppen ebben az időben húztak fel egy új szárnyat, amely már fedél alatt volt, s ennek első emeletén kapott négy helyiséget a múzeum. Szeptember közepén, amikor végleg elkészült a városháza új szárnyépülete, azonnal megkezdték a múzeum átköltöztetését. *„Nem volt könnyű munka a rendezési tervek elkészítése – írja Banner János. – Forgatókönyv még akkor ismeretlen volt a múzeumrendezés terén. Bizony itt, kivált a tablónál, a tárgyakat kellett forgatni, ide-oda rakosgatva a földön addig, ameddig kiadták azt a formát, amit szerettem volna az egész szekrényből kihozni...Hivatalos segítségem nem volt...Volt azonban néhány kisdiaikom, akik szívesen segítettek bármilyen munkában. Németh Ferenc Pál, Pap Tamás és Komáromy József...Segítségükkel november közepére készen volt a berendezés. Minden tárgy a helyén volt, a lehetőség szerint az eltervezett leltározás osztályozásának megfelelően. Múzeum lett abból a lomtárból, amelyet egy pár hónappal ezelőtt vettem át. Messze járt ugyan még az élő múzeumtól, de halottaiból vitathatatlanul feltámadt”.*

Banner János munkássága új korszakot nyitott a Jász Múzeum történetében. Működése nyomán élénk pezsgés indult meg a múzeum életében. Kezdetől fogva arra törekedett, hogy a Jász Múzeum valóban a Jászságé legyen, s *„a múzeum ne gyűjtsön olyan tárgyat, amely nem a Jászság területéről származik, vagy azzal...összefüggésben nincs. Szóval honismertető, földrajzi és közigazgatástörténeti egységet felölelő múzeum legyen, amely a maga évszázadok óta egységet jelentő területét minden vonatkozásban megmutassa annak, aki érdeklődik utána”.* Megalapozta a gyűjtemények korszerű nyilvántartási rendjét s a múzeum gyűjtőkörét kiterjesztette a néprajzra is. Az ő ténykedése menti meg a jászberényi céhek fontos tárgyi emlékeit, ekkor kerülnek be a múzeumba a népviselet és a gyermekjáték gyűjtemény első darabjai. Ekkor gyűjti be a Barátok temploma melletti ferences kolostorból azta a 18. század elejéről származó lélekszárító malmot, amely ma is a múzeum állandó kiállításának egyik legszebb darabja. Banner visszaemlékezéseiből tudjuk, Jászberény mellett, Kisnémeth István csegeleposi tanyáján ennél még szebb kézi malomra bukkant, mivel azonban nem tudott pénzt adni érte, a tanya gazdája nem adta oda a múzeumnak, mondván, *„aki fizet, appetyegtet!”* Az ő közbejárására került a múzeumba a gimnázium 1704 darabból álló éremgyűjteménye, amely a régi diákok lelkes adományából gyűlt össze, de gondozatlanul hevert a történelem-földrajz szertár egyik fiókos szekrényében.

Banner fő törekvései közé tartozott a múzeum anyagi háttérének megteremtése is. Ennek érdekében azt kérte, hogy a város minden évben meghatározott összeget biztosítson a múzeum számára, mert akkor az államtól is kaphatnának ugyanannyit. Mindenáron meg akarta értetni a város vezetőivel, hogy csak annak múzeumnak van létjogosultsága, amelyiknek céljai elérésére kellő költségvetési fedezete van. Ezzel a javaslatával voltaképpen előkészítette az állami felügyelet alá helyezést. Kezdeményezése 1914 elején még teljes elutasításra talált, de 1916-ban mégis kiterjesztették az állami felügyeletet a múzeumokra is, bár ez akkor inkább csak elvi jelentőségű volt.

Mint a múzeum vezetőjének egyik legfontosabb feladata volt a Jászkiirt megóvása, őrzése. Banner számára kicsit sok volt az ún. jász öntudatlépten-nyomon megnyilvánuló formája. Nem igazán értette azt sem, minek az a sok felhajtás a kiirt körül. Számára ugyanolyan múzeumi tárgy volt, mint a többi, érzelmileg nem kötődött hozzá, mint a jászok. Sokszor úgy érezte, és ennek nem egyszer hangot is adott, hogy ő tulajdonképpen nem is a múzeum, hanem a Jászkiirt őre, s annak szolgálatában áll. Úgy vélekedett, hogy egyedüla kiirt miatt tartja fenn a múzeumot. 1916 decemberében a szolnoki főispán magával vitte a kiirtot IV. Károly koronázási ünnepségére.

Banner ugyan felutazhatott volna a kiirttel, még tribünjegyet is kapott, ő azonban inkább Kolozsvárra utazott. 1917-ben Koncsek István polgármester kérésére Kecskemétre kellett szállítania a kiirtot, a kecskeméti huszárezred által rendezett népünnepélyre. Az utazásra így emlékezik vissza. *„Tudtam, hogy minden esetben enyém a felelősség... Betettem a kiirtot abórtokba, gondosan lezárva az egyébként könnyen lecsavarható kis lakattal. Mindenestől egy igénytelen útikosárba tettem. Hajnalban, bár a vonat késett, napfelkelte előtt megérkeztem Ceglédre. Az őrmester és a kocsi márt várt... Sose gondoltam, hogy a Lehel-kiirt szolgálatában ilyen útra is vállalkoznom kell”.*

1919 márciusában, a szolnoki csata után szükségessé vált a múzeumi értékek, így a kiirt biztonságba helyezése is. Banner János összeszövetkezve a város levéltárát kezelő Muhoray Zoltán aljegyzőben, a levéltárban, rejtette el a kiirtot. Az szeptember végéig ott is maradt, bár a román katonák mind egyre keresték a múzeumot, mivel a feliratát már korábban leszedték róla, így senki sem találta meg. Ennek köszönhetően – a már régebben elvitt fegyvereknek kivételével – minden tárgy hiánytalanul megmaradt a múzeumban. Amikor 1919 októberében Horthy Miklós Jászberénybe látogatott, Friedvalszky Ferenc polgármester felkérte a kiirtot a városházára, hogy jeles vendégeknek megmutathassa. Banner János a polgármester szobájában a kiirtot írás ellenében átadta, majd a fogadás után visszament érte.

A Jász Múzeum Banner János vezetése alatt sorakozott fel a komolyan számon tartott magyar múzeumok közé. Banner további terveinek és elképzeléseinek 1919-ben az ellene felhozott alaptalan vádak vetettek véget. 1920 áprilisában megvált a Jász Múzeumtól, hivatalosan Szegedre helyezték.

Banner János távozása után **Szele Ambró** helybeli földbirtokos lett az utód, akinek működése abban merült ki, hogy a gyűjteményeket az érdeklődőknek megmutatta. A múzeum fejlesztésére sem kedve, sem ideje nem volt. Működésének két éve alatt a gyűjtemények állapotában semmilyen változás nem történt.

1922. február 23-án a város **Simonyi Gyula** gimnáziumi tanárt, jó nevű archeológust kérte fel a múzeum vezetésére. Simonyi első ténykedése, hogy a városháza épületében lévő múzeumot vasráccsal választotta el az épület többi részétől, a múzeumóri dolgozószobát ismét használatba vette, s így lehetőség nyílt az anyag leltározására. A múzeum átrendezéséhez a Múzeumok Főfelügyelőségének segítségét kérte. *Bibó István* miniszteri biztos *Divald Kornél* régészeti előadót küldte le Jászberénybe, hogy a múzeum átrendezéséhez segítséget nyújtson. A kiállítás elkészítése azonban nem tűnt olyan egyszerűnek. A múzeum régészeti anyaga igenszegényes volt, hiszen a Jászság területén korábban előkerült honfoglalás kori leletek mind a Magyar Nemzeti Múzeumba kerültek, s még a fölös példányokat sem kapták meg

letétbe. A néprajzi anyag is hiányos volt, ezért gyűjteni kezdtek a Jászság településein, amelyről így írt Simonyi: „*A gyűjtés nehézkes, a mai viszonyokban senki sem válik meg szívesen tárgyaitól, sem ingyen, sem pénzért.*”

1922-ben vásárlás útján a következő tárgyak kerültek a gyűjteménybe:

db	A tárgy neve	eladó neve	vételi ára
1	biedermeier üvegpohár	özv. Sipos Istvánné Bartsik Mária	400 korona
1	altwien kávé edény		
1	citera	Bató Ferenc	300 korona
1	varsa	Molnár Márton	300 korona
1	biedermeier tükör	Jankovich Ferenc	1.500 korona

Jelentős gyarapodást jelentett a múzeum számára a jászapáti gimnáziumi gyűjtemény megmentett tárgyainak megszerzése. A gyűjteményt az intézet korábbi igazgatója, *Haugh Béla* állította össze, de távozása után meglehetősen mostoha sorsra jutott. Az új kiállítás, amelyhez tárlókat a Néprajzi Múzeumtól kaptak, ha nehezen is, de mégis elkészült. Az első teremben a régészeti anyagot és az éremgyűjteményt mutatták be, a második teremben a képtár kapott helyet, míg a harmadik teremben a néprajzi tárgyakat állították ki. A múzeum ismét megnyitotta hát kapuit a látogatók előtt, s júliusig minden vasárnap díjtalanul látogathatták. Télen a hideg és a fűtés hiánya miatt azonban zárva tartott. A városi tanács 1923. április 4-én a következő rendelkezést hozta a múzeumra vonatkozóan:

- A múzeum látogatásáért a felnőttek fejenként 10 korona belépőt fizessenek,
- Gyerekek csakis tanítók vagy szülők vezetése mellett tekinthetik meg és belépőt nem kell fizetniük.
- A múzeumőr tűzzön ki hetenként egy órát, amikor bárki ingyen megnézheti.
- A belépti díjak a múzeumi tárgyak gyarapítására fordítódjanak.

Ugyanekkor rendezik a múzeumőr fizetését is, s évi 1000 koronáról 6000 koronára emelik. Hasonlóan megemelik a tárgyak évi vásárlási összegét is, 1000 koronáról 10000 koronára. Jóllehet a múzeum a város tulajdonában van, de felügyelet szempontjából a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium fennhatósága alá tartozott, s ez igen kedvező volt a működés tekintetében, hiszen nemcsak a várostól kapott támogatást, de lehetőség nyílt ún. államsegély igénylésére is.

A Jász Múzeum 1920/21-ben 3000 korona, 1924-ben 300.000 korona, 1926-ban pedig 2.000.000 korona államsegélyt kapott.

1924. szeptember 21-én nagy közönség és a Kultuszminisztérium képviselőinek részvételével ünnepelték meg a múzeum ötvenéves fennállását a városháza dísztermében.

1925-ben pedig a Faluszövetség kiállításán – magánszemélyektől kölcsönözve – mutatták be a Jászság legértékesebb kincseit.

A múzeumi gyűjtemény gyarapítása tovább folyik. Az adományokon és vásárlásokon túl a képzőművészeti anyag színvonalának emelésére ún. állami letétként mintegy 18 kép érkezik a Szépművészeti Múzeumból. Simonyi Gyula szerette volna, ha néprajzi tárgyakat is kapnának letétként, s ez által a meglévő néprajzi kiállítás anyagát is gazdagíthatnák. Kérésére dr. Györffy István 1925. július 16-án kelt levelében az alábbiakat válaszolta: „*...sajnálattal vagyok kénytelen közölni, hogy a Nemzeti Múzeum Néprajzi Tára az érvényben lévő szervezeti szabályzat értelmében, tárgyakat hivatalos helyiségeiből semmi körülmények között ki nem kölcsönözhet, így a Jász Múzeum ilyen irányú kérését sincs módomban teljesíteni. Helyszíni tapasztalatom alapján azonban azt hiszem, hogy egy ilyen kiállításra való anyagot némi*

utánjárással még össze lehet szedni a Jászság területén...Óhajtott volna, hogy a Jász Múzeum ne hagyja elkallódni a még meg menthető néprajzi emlékeket.”

Simonyi Gyula 1926. január 6-án váratlanul meghalt. Helyébe, március 11-én **Réz Kálmán** ny. plébánost, képesített archeológust választják meg a múzeum új főnökévé, aki nagy lendülettel hozzá is lát a feladatokhoz. A munkák végzését igen megnehezíti az alapvető munkafeltételek hiánya, például az igazgatói irodában nincsen kályha, így télen nem lehet dolgozni. Réz Kálmán fűtésért folyamodik a tanácshoz, és néhány széket is kér, mivel mindössze 2 darab van a helyiségen. A tanács engedélyével Simon József városgazda 1 db kályhát vásárol Braun Zsigmond vaskereskedésében 111 pengő 78 fillérért, és átadja használatra a múzeumnak.

A múzeum 1931-ben a városháza emeletéről visszakerült az udvaron álló, boltíves, dór oszlopos épületbe, amely 1842-ben épült lóistállónak. Hosszú ideig ekként is funkcionált, majd katonai raktárként, később pedig adóhivatalként működött. A múzeum ekkor csak az épület egy részét (három nagyobb és egy kisebb szobát) kapta meg, a többi traktusában városi könyvtár, illetve végrehajtó hivatal működött. Ennek ellenére a kapott helyiségek mégis jobban megfeleltek a múzeum számára, mint a korábbi helyszínek. A múzeum átköltöztetése és újbóli berendezése komoly feladat elé állította Réz Kálmánt. Munkájához azonban lelkes segítőt talált Blénessy János tanítóképző-intézeti tanár személyében, aki *„két hónapig éjjelnappallá téve mindenben az igazgatóval együtt dolgozott”*.

Réz Kálmán működése alatt mindent megtett, hogy a Jász Múzeum közgyűjteményi rangra emelkedjen, de sajnos az előírt követelményeknek nem felelt meg, s emiatt állami segílyre sem volt jogosult. Ennek következtében az intézmény egyedül csak a város anyagi támogatására számíthatott, ami bizony elég szűkösen bizonyult. Réz Kálmán a következőket írja a múzeum gazdálkodásáról az 1936-os évről szóló jelentésében: *„A Jászmúzeum ugyan anyagiakban, az 1936-os évben minden eddiginél rosszabb eredményt ért el, de erkölcsi értékben annál inkább gyarapodott...Méltóságos Uram! Bár nagyon jól ismerem a nyomasztó anyagi helyzetet, mely az adózókra nehezedik mégis tisztelettel kérem, hogy a 70 P. városi segílyt 100 P-re felemelni szíveskedjék, valamint a múzeum fűtésére is legalább 10 q fűtenivalót kiutaltatni, mert bizony a látogatók, különösen a neves emberek, téli időben is fel szokták keresni a múzeumunkat, s az ott lévő óriási hideg lehetetlenné teszi az ott tartózkodást.”*

1938-ban a múzeum éves költségvetése mindössze 700 pengő volt, amelyből 70 pengő továbbra is dologi segíly címen szerepelt, az igazgató fizetése pedig 360 pengő volt. A belépődíjból ebben az évben 110 pengő folyt be a múzeum kasszájába.

Réz Kálmán nagy hangsúlyt helyezett a gyűjtemény gyarapítására. Működése alatt került a múzeum tulajdonába elsősorban adományként számos nagy értéket képviselő helytörténeti tárgy:

- Tóth Sándor millenniumi felvonuláson viselt nádorhuszár egyenruhája (1926)
- Gróf Apponyi Albert emlékszázlója (1931)
- Tarnay Alajos dalköltő relikviái (1934)
- Halmay József, az utolsó jászkapitány festménye (1934)
- Mária Lujza 3 elefántcsont legyezője (1934)
- Buck Gábor, az első jász zsidó olajfestménye (1938)
- özv. Gosztonyi Aladárné ékszerei (1938)
- Gróf Apponyi Albert emlékkupája (1940)
- Nagypál Miklós faragott pásztorbotja, történelmünk nagyjainak arcképével (1940)

A múzeumi tárgyak között természetesen a legféltettebb darab a Lehel kürtje. Réz Kálmán fontosnak tartotta, hogy bemutatása is a kürthez méltó legyen. 1927-ben ötblakos állványt és kürt tartót csináltat a becses ereklye számára. 1937. január 5-én pedig már arról számolt be dr. Friedvalszky Ferenc polgármesternek, hogy „*ma már Lehel kürtünk megfelelő, tűz és betörés mentes szekrényben foglal helyet, mely külső csín és célszerűség szempontjából minden kívánalomnak megfelel*”.

A múzeum főként a Lehel-kürtnek köszönhetően mindenkor igen szép számú látogatót vonzott. Nagy előrelépést jelentett, hogy a tanyai nép érdeklődését is sikerült felkelteni a múzeum iránt. Például 1926-ban 5000 fő, 1927-ben 6000 fő tekintette meg a kiállításokat, s ebből 2000 fő más vidékről érkező látogató volt. 1934-ben 6431 fő, 1936-ban pedig több mint 7000 volt a látogatók száma.

A vendégek között számos neves személy is megfordult (dr. József Ferenc főherceg és Anna kir. hercegné, dr. Imrédy Béla, a Nemzeti Bank elnöke, Bornemissza Péter iparügyi miniszter, dr. Antal István országgyűlési képviselő, dr. Fettich Nándor, Móricz Zsigmond, gróf Festetics Pál és családja, dr. Alexander Imre alispán, dr. Molnár Kálmán egyetemi tanár stb.), akiknek nevét a múzeum ún. *Aranykönyvébe* vezették be, és a Lehel-kürt rézmetszetével ajándékozták meg őket.

Réz Kálmán komoly erőfeszítéseket tett a kürt még nagyobb népszerűsítése érdekében. Az ő nevéhez fűződik azon szokás elindítása is, amely szerint néhány arra érdemesült nem jász személy, ha a múzeumban járva megérintette a Jászkürtöt, akkor ünnepélyesen díszjásszá fogadták. Az eseményről egy míves oklevelet is kapott, melyet azután büszkén őrzött az utókor számára.

1927-ben amerikai régészek (Rayen Till és Harford Pecie) érkeztek a múzeumba a kürt tanulmányozására. S ugyanebben az évben *Muzsik Zoltán* szolnoki csendőr őrnagy megszólaltatta a legendás kürtöt „*és egy pár szép magyar nótát is eljátszott rajta.*”

Réz Kálmán rendkívül népszerű igazgatója volt a Jász Múzeumnak. Szót értett a város vezetőivel és a lakossággal egyaránt. Szerencsés módon bontakozott ki körülötte egy lelkes kutatógárda, akinek munkássága új korszakot nyitott a helytörténeti kutatások terén. E csoportban találjuk *Komáromy József* városi tisztviselőt, okleveles grafikust, aki 1929-ben beindítja a Jászság című lapot, de rendszeresen jelentek meg helytörténeti írásai a Jász Hírlap hasábjain is. A kutatógárdához tartozik még *Blénessy János*, *Porteleki (Prückler) József* és *Németh Ferenc*, kiknek neve az 1930-as években elválaszthatatlanul kapcsolódik a múzeum munkájához. Blénessy János tanár, a városi levéltár anyagának módszeres kutatása révén sok hasznos adattal gazdagította várostörténeti ismereteinket. Rendszeresen publikált a helyi sajtóban, s önálló füzetekben megjelent írásai ma is sokat forgatott adatforrások. Porteleki József bankigazgatósági tag, magas színvonalú egyéni kutatómunkája mellett anyagi támogatásával is segítette a múzeum ügyét. Egyedülálló jászkunsági könyvgyűjteményével, amelyet ma a Jász Múzeum őriz, megalapozta a Jászsággal kapcsolatos kutatómunka helyi feltételeit. A csoportban jelentős szervezőmunkát fejtett ki dr. Németh Ferenc ügyvéd, aki a város társadalmának változásait kísérte élénk figyelemmel. E kutatógárda legmaradékosabb alkotása az a két múzeumi évkönyv, amelyet saját anyagi erejükből valósítottak meg.

A második világháború viharai a Jász Múzeum életében is mély nyomokat hagytak. Így ír erről az időszakról Réz Kálmán: „*Fegyver ropogások pokoli lángtengerében zártuk az 1939. évet azon reményben, hogy az 1940. év végre megbékülést hozza meg lelkeknek, s a civilizáció áldásai édesebbé teszik majd a kenyeret, melyet nekünk juttat a Gondviselés. Várakozásában csalódott a világ, mert az embergyűlölettel egybekötött küzdelem a megélhetésért még súlyosabb volt minden eddiginél.*” „*Vértengerben kelt fel a nap és bíborvörös események között nyugodott le 1941. év folyamán. Világégés folyik minden helyen. Az év elején a Gondviselés jósága megkímélte ugyan a komolyabb megrázkódtatástól hazánkat, de az Úr feltámadásának ünnepét harctéren érték meg vitéz katonáink.*”

A háborús körülmények ellenére Réz Kálmán lelkiismeretesen vigyázza a múzeumot, látogatókat fogad, gyarapítja a gyűjteményt, s szorgalmazza a munkafeltételeik jobbítását, valamint a tárgyak szükségszerű leltározását. *„Elengedhetetlen...az iroda naponkinti fűtése, a gyakrabbi tisztogatás és a nagyon rossz ablakok megjavítása...Új leltározásra feltétlenül szükség lenne. Ma pontosan eligazodni a tárgyak között még én sem tudok. A leltározás elengedhetetlen feltétele, egy múzeumi szakember lekérése Budapestről.”*

1942. december 31-én a következőkben ad számot a múzeuméves gazdálkodásáról:

	Bevétel			Kiadás	
1.	Múlt évi maradvány	8.333.- P	1.	Könyvekre és jegyzetekre	19.- P
2.	Önkéntes adományok	8.157.- P	2.	Múzeum takarítására	12.- P
	Összes bevétel	16.490.- P	3.	Levelező lapokra	16.- P
				Összes kiadás	47.- P
	Maradvány	10.990.- P			

A háborús állapotok miatt az egyik legnehezebb feladatot a múzeum műtárgyainak biztonságos védelme jelentette. Réz Kálmán a veszély elkerülése végett 1944. november 5-én a múzeum történelmi becsű értékeit (Lehel kürtje, Apponyi emlékkupa, altwien porcelán csésze, érmek, ékszerek) egy D. Jazygum feliratú keményfa ládába tette, azt facsavarokkal és viaszpecséttel ellátva, a tárgyakat külön jegyzőkönyvben rögzítve, meghatározott helyen és időben elrejtette. Az eseménynél jelen volt még *Suba Lajos* városi számvevőségi főtanácsos, *dr. Pénzes Sándor* polgármester és *dr. Gerendásy János* főügyész.

Réz Kálmán, aki úgy tartotta, *„hogy szakadatlan önművelésen kívül a Jász Múzeum vezetéséhez elsősorban szeretet és kifejezetten jász lélek kell,”* az 1940-es évek elején már igen fáradt és beteges, ezért 1938-tól kezdve minden év végén benyújtja lemondását a város polgármesterének: *„Őszinte fájdalommal most visszaadom Nagyságodnak megbízatásomat. Korom és egybekötött kellemetlenségek miatt nagyon félek, hogy többé nem lennék alkalmas gyönyörű hivatásom oly példás betöltésére, mint aminővel és minden cselekedetemet végezni szoktam.”*

Tóth György István polgármester azonban nem fogadta el Réz Kálmán évenkénti lemondását, s tovább biztatta őt a munkálkodásra. Réz Kálmán, aki legjobb tudása szerint húsz esztendőn keresztül vezette a jászok múzeumát, 1946 májusában vett búcsút végérvényesen szeretett munkahelyétől. Távozásával lezárult egy jelentős korszak, amely révén a Jász Múzeum az országos múzeumügy vérkeringésébe került.

A múzeum államosítása – két fenntartó között (1947-1957)

1947. június 15-től **Blénessy János** tanítóképző intézeti tanár vette át a múzeum vezetését. Blénessy már korábban is kapcsolatban állt a múzeummal, így nem volt számára ismeretlen a reá váró feladat. 1947 őszén a kultusz kormányzat elhatározta a megfelelő anyagi támogatás nélkül maradt vidéki gyűjtemények államosítását. Október 25-én került sor az első egyeztető tárgyalásra a város, a minisztérium és a múzeum képviselői között. Az előkészített egyezmény szerint az eddigi gyűjtemény a begyűjtendő anyaggal együtt továbbra is a város tulajdonában maradna, amely magára vállalja a dologi kiadások finanszírozását, míg a személyi kiadások a minisztériumot terhelik. Jászberény városa 1947-ben 5000 forintot irányzott elő a dologi kiadások fedezésére.

Ugyanebben az évben szedték elő az 1944-ben elrejtett múzeumi kincseket, köztük a Lehel kürtjét is, amely a nedves helyen való tárolástól meglehetősen rossz állapotba került. Blénessy János a Nemzeti Múzeumtól kért segítséget, ahol Bakky Győző restaurátor ingyen vállalta a kürt megtisztítását. Blénessy a következő jelentést teszi az eseményről: *„...a kürtön a nedvesség következtében keletkezett mészalkohololdóanyag szén-savas fűrdővel kellett eltávolítani...A restaurálás eredményeként a kürt megtisztult a több százados piszoktól, megszépült. A mészalkohololdóanyagok, amelyek az alakokat felismerhetetlenné tették, eltűntek, de sajnos ragya gyanánt megmaradt a nyomuk, az alakok azonban világosan láthatók. A kürt duzzadása visszahúzódott, a nagyobbik ezüst karika, mely másfél centiméterre volt elválva, a nedvesség feszítőereje következtében most lazán áll a kürtön, pedig összeforrasztása régi méretében történt....A kürt színe sötétebbé vált, új történelmi patinát kapott. A szakértők megállapítása szerint még sok évezred viharát kibírja. Az elefántcsont ugyanis kellő vastagságú és egészséges.”*

1950 után végérvényesen állami tulajdonba került az intézmény, s a főhatóság gondoskodott arról is, hogy megfelelő szakvégtzettséggel rendelkező muzeológus kezelje a gyűjteményt.

Blénessytől 1950. szeptember 16-án **Komáromy József** hírlapíró veszi át egy esztendőre a múzeum vezetését 1000 forint fizetéssel. Ebben az időszakban a városi levéltár még mindig a múzeum épületében van, de nincsen kinevezett kezelője, ezért a szakszerű rendezéssel Blénessy János bizzák meg, de a kulcsot a múzeum igazgatója őrzi.

Komáromy József egyéves működése alatt elsősorban a helytörténeti gyűjteményt gyarapította. Ekkor került a múzeum gyűjteményébe az alattyáni földbirtokos, Maár Tóth Lajos anyaga (bár ez később visszakerült a tulajdonosához), az Ipartestület relikviái, Pazár Zoltán, a jászberényi Tanítóképző Intézet tanára numizmatikai gyűjteménye, valamint a Néprajzi Múzeumból a millenniumi jász-ház bútoranyaga is, amely 1962-ben végérvényesen a törzsanyag része lett.

1951-ben Komáromy javaslatot tesz a múzeum elnevezésére. Több névváltozat kerül szóba: Állami Jász Múzeum, Gyárfás István Múzeum, míg végül a korábbi Jász Múzeum elnevezés mellett döntenek, arra hivatkozva, *„hogyan a szétszórt tanyai parasztság...meggyökeresedett nevű múzeuma iránt nagyobb a bizalma, különösen, ha abban a jász-szó benne van, méginkább az övének érzi”*.

Mivel a múzeumnak osztozkodnia kell az épületen a levéltárral, így raktárgondokkal küszködik. Az is komoly gondot okoz, hogy a múzeum padlásán a város kukoricát tárol, amelynek következtében igen elszaporodtak az egerek. A város a probléma enyhítésére felajánlja a háború miatt be nem fejezett polgári fiúiskola épületét a múzeumnak raktározás céljára, az elképzelés azonban nem valósul meg. Ugyanakkor 1951 augusztusában a múzeum használatába kapja az Izraelbe kivándorolt *Braun Károly* vaskereskedő Rózsa Ferenc utcai (ma Nagytemplom utca) lakóházát. Ezzel némiképpen megoldódtak a raktározási gondok.

Komáromy József 1951-ben készítette el a múzeum első *Állandó régészeti és várostörténeti kiállítását*, amelyet november 7-én dr. *Ortutay Gyula*, a Múzeumok és Műemlékek Országos Központjának elnöke adott át a nagyközönségnek.

1952. január 8-án Komáromy József átadta a múzeumot az új vezetőnek, **Csalog József** régésznek. Voltaképpen ő az első igazán szakképzett igazgatója a Jász Múzeumnak. Csalog komoly régészeti terepbejárásokat végzett a Jászság területén: kereste az elpusztult Boldogháza falu helyét, amely területen másfél kilós éremleletet talált a település végpusztulása idejéből, 1592-ből. Megvizsgálta a Jászberény határában álló halmok egy részét, valamint a jákóhalmi kelta temető és az elpusztult Ágó falu helyét, s megakadályozta a jászdózsai Kápolna-halom szétrombolását. 1953-ban ásatást végzett a Jászberény melletti Borsóhalmán, ahol egy rézkori temetőt, míg Szent Pál-halmon egy 10-11. századi temetőt tárt fel. Csalog József szorgalmazta a néprajzi gyűjtés beindítását is, valamint felvetette a jász képtár kialakításának gondolatát. Ennek érdekében 1953 májusában egy nagy sikerű képzőművészeti kiállítást rendezett a múzeumban a helybeli képzőművészek (Benke László, Makay József, Edvi Illés Aladár, Vuics István, Sáros András, Gy. Riba János és Gecse Árpád) anyagából.

Nagy gondot fordított a múzeum iskolások közötti népszerűsítésére is, valamint a különböző munkákba való bevonásukra. Régészeti és néprajzi szakköröket indított nemcsak Jászberény, de a Jászság iskoláiban is, s kezdeményezte a nyelvjáráskutatást. A gimnáziumi tanulók, valamint a tanítóképző intézeti hallgatók bevonásával biológia szakkört alakított a Tanítóképző Intézetben. Szakmai segítőjük *Knefeli Sándor* gyógyszerész, Jászberény ismert ornitológusa volt. Feladatul tűzték ki a Jászság madárvilágának megismerését, a téli madárvendégek feltérképezését. Tanulták az állatok nyúzását, a bőrkikészítést és a konzerválást. A Természettudományi Múzeum kezdetben nem helyeselte a 30 tagú szakkör működését, később azonban Csalog József közbenjárására már támogatta munkájukat.

Csalog József szívügyének tekintette a város műemlékeinek védelmét is. 1953 márciusában a fogházban folyó építkezéseknél ő akadályozta meg, hogy a Jász kun Kerületi Székház orom- és kerti díseit, mint kőanyagot beépítsék. A felbecsülhetetlen értékű rokokó szobrokat ideiglenesen a múzeum kertjében helyezte el.

1952-ben a múzeum még nem rendelkezett szakszerű raktárhelyiséggel. A ki nem állított anyag egy része a múzeum épületében volt, a másik részét pedig a Rózsa Ferenc utcai épület két helyiségében, lomtárszerűen helyezték el. Csalog József a munkatársaival hozzákezdett a raktárrendezéshez. Restaurátor műhelyt hoztak létre, s a szükséges ismeretek elsajátítása érdekében a hivatalsegéd, *Lantos Béla* restaurátor tanfolyamon vett részt, majd ezt követően megkezdte a vastárgyak tisztítását. Elkezdték a könyvtári anyag csoportosítását, leltározását és katalogizálását is. Komoly gondot jelentett azonban a technikai eszközök hiánya. A kartonozáshoz például nem rendelkeztek írógéppel. Csalog József kísérletet tett az eszköztár fejlesztésére. A Múzeumok és Műemlékek Országos Központja végül kiutalt egy kerékpárt a múzeumnak, valamint utasította dr. Manga Jánost, az egi múzeum igazgatóját, hogy egy Certo Dolina márkájú fényképezőgépet a Jász Múzeumnak használatba átadjon.

A Braun-féle házban a raktár rendezését követően helyiségek szabadultak fel, s így lehetőség nyílt időszakos kiállítások készítésére is. Csalog élve a lehetőséggel, vándor kiállítási anyagot kért a MMOK-tól. Így került sor *A magyar festőművészet mesterei*, *Az eke története*, valamint a *Tretyakov kiállítás* megrendezésére. 1953 nyarán azonban a városi tanács és a pártbizottság úgy rendelkezett, hogy a Rózsa Ferenc utcai házat ki kell üríteni, s ezzel voltaképpen a múzeum raktározási lehetőségei egy csapásra megszűntek.

Csalog József négy évig munkálkodott a Jász Múzeum élén, majd 1954 júniusában Szentesre távozott és helyét **Erdész Sándor** néprajzkutató vette át, aki főként a múzeum néprajzi profilját erősítette hároméves működése alatt. Komoly gyűjtéseket (népdal, népmese, viselet, kismesterségek) végzett a Jászság településein, s gyűjtőútjai révén jelentősen szaporodott

elsősorban a jász viseletre, valamint a fazekas mesterségre vonatkozó tárgyi anyag. A múzeum kerámia anyagát oly módon is gyarapította, hogy Jászsági fazekasművészet címmel kiállítást rendezett a területen dolgozó fazekasok (Bútor Gábor, Bíró István, Kelemen Gyöző, Cs. Kiss Lajos, Farkas József, Panyik József, Panyik János) munkáiból, akik egy-egy tárgyat adtak a múzeumnak. Felújította a *Lehel kürtje* című állandó kiállítást is, amelynek megnyitására elődjét, Csalog Józsefet kérte fel. Nagy hangsúlyt helyezett az időszakos kiállítások készítésére is, amelyek sorában ott találjuk *Edvi Illés Aladár Munkácsy-díjas festőművészárlatát* ugyanúgy, mint a *Képek a jász nép történetéből* című nagy sikerű kiállítást. 1954 szeptemberében ún. *Jász hónapot* rendeztek a Jászságban, amely alkalommal a Lehel kürtjét fegyveres kíséret mellett egy napra Jászfényszaruba szállították a kiállítással együtt.

Erdész Sándor jelentős előrehaladást ért el a gyűjtemény nyilvántartási rendjének kialakításában, valamint a fotó és adattári anyag rendezésében. A dokumentációs munka megkönnyítésére fotólaboratóriumot alakított ki a múzeum egyik helyiségében. Az intézmény egyik legnagyobb problémája azonban továbbra is a raktárhiány volt. Erdész Sándor kérésére 1954 augusztusában múzeumi raktározás céljára a város átadta a Fazekas utca 19-es számú ház hátsó udvari szobáit, amely házban egyébként maga az igazgató is lakott. Ez a döntés azonban csak átmeneti és nem a legmegfelelőbb megoldás volt a múzeum számára. Később Erdész a volt kerületi börtön épületét szemelte ki raktár céljára, amely több szempontból is megfelelt volna a célnak, sőt még lapidárium kialakítására is lehetőség nyílt volna. A városi tanács támogatta a múzeum kérését, de az épület az Igazságügyi Minisztériumhoz tartozott, akik nem voltak hajlandók megválni tőle.

Erdész Sándor tevékenyen részt vett a város közéletében is. Közreműködésével 1955. április 28-án Műemléki Bizottságot alakítottak a város történelmi nevezetességeinek megismerése céljából. E bizottság egészen az 1980-as évek végéig működött Jászberényben. Ő vetette fel először a *Jász Népi Együttes* megalakításának gondolatát, amely együttes az 1950-es évek derekán meg is alakult, majd rövid működés után megszűnt.

Erdész Sándor jászberényi működésének az 1956-os forradalom leverését követő megtorlás vetett véget. A helyi eseményekben való részvételéért 1957-ben hat hónapon át vizsgálati fogoly volt Budapesten, a Fő utcai katonai börtönben. Szabadulása után a nyíregyházi Jósza András Múzeumba került, ahol a Sóstói Falumúzeum igazgatójaként nyugdíjazásáig dolgozott.

Erdész Sándor távozása után egy esztendeig **Halmos István** népzenekutató vezette a múzeumot, majd ő is Nyíregyházára került.

A megyei múzeumi szervezet kötelékében (1958-1994)

1958. augusztus 4-én **Tóth János**, friss diplomásturái fiatalember dr. Ortutay Gyula ajánlólevelével a zsebében érkezett Jászberénybe, hogy a Jász Múzeum vezetését átvegye.

A múzeum dolgozói létszáma ebben az időben az igazgatón kívül mindössze három főből állt: *Besenyi Mária* adminisztrátor, *Sződi Béla* hivatalsegéd és *Kohári János* teremőr.

Tóth János első feladatként a gyűjtemény revízióját végezte el, majd hozzáfogott az épület sürgős felújítási munkálatainak koordinálásához. A szervezési munkákat némiképp nehezítette az a körülmény, hogy az igazgató a szülőfalujából, Turáról minden nap vonattal vagy motorkerékpárral járt át Jászberénybe. A múzeumbelső helyiségeinek, valamint tetőzetének helyreállítása csak 1960-ban fejeződött be.

A felújítási munkák aztán Tóth János egész múzeumi működését végigkísérték, hiszen egy öreg épületen folyamatosan akadt javítani való. Igazgatói ténykedése alatt több alkalommal is sor került kisebb-nagyobb horderejű épület felújításokra.

1962 tavaszán jelentős változás állt be a múzeum működése és fenntartása tekintetében. Egy decentralizáló átszervezés során a Jász Múzeum a Szolnok Megyei Tanácshoz került, és a megyei múzeumi szervezet tagja lett. Ettől kezdve a szakmai felügyeletet a Megyei Tanács Művelődési Osztálya, valamint a Művelődési Minisztérium Múzeumi Főosztálya látta el. A Szolnok megyei múzeumok ünnepélyes tanácsi kezelésbe adására 1962. április 25-én, délelőtt 9 órakor került sor a Damjanich János Múzeumban *Kaposváry Gyula* megyei múzeumigazgató vezetésével.

Tóth János a várossal mindig jó kapcsolatot ápolt, s ez a kapcsolat akkor is megmaradt, amikor a múzeum a megyei múzeumi szervezet kötelékébe került.

A Jász Múzeum számára továbbra is nagy gondot jelentett a raktárhiány: *„Rendkívül kedvezőtlen körülmény...hogy e viszonylag nagyszámú gyűjteményanyag elhelyezésére, raktározására mindössze alig 80 m² alapterületű helyiség áll a múzeum rendelkezésére. Ez a körülmény nagy mértékben megnehezíti, sok esetben pedig fizikailag lehetetlenné teszi a gyűjteményanyag szakszerű kezelését, tudományos feldolgozását”* – írta Tóth János az 1962. évről szóló beszámolójában. Jászberény Város Tanácsa próbált segítséget nyújtani a múzeumnak, ezért raktár céljára kiutalta Turcsányi Antal kefekötő műhelyét a Rákóczi út 86. szám alatt. A raktárgondokat azonban ez sem oldotta meg, mivel a kapott helyiség mindössze 25 m²-nyi alapterületű volt. Tóth János újabb helyiségért folyamodott a városhoz és megkapta a múzeummal átellenben fekvő egykori Pannónia szálló udvarán álló két épületet és az alatta lévő pincét. A nevezett épületek mintegy nyolc évig voltak a múzeum használatában. Közelségük megkönnyítette a raktár kezelését és a tárgyak mozgatását. Az 1975-ben végrehajtott városrendezés során azonban az épületeket lebontották, így a múzeum ismételen raktár nélkül maradt. A gyűjtemény egy csekély részének tárolását a Városháza udvarán álló pincében oldották meg, az anyag nagyobbik részét azonban a kiállító termekben zsúfolták be. Tóth János kitűnő szervezői készséggel rendelkezett, és kapcsolatait eredményesen tudta kamatoztatni a múzeum fejlesztése, fejlődése érdekében. Az ő közbejárására kapta meg az intézmény 1976-ban a város határában, a Szelei úton álló, és akkor megüresedett egykori tanyai iskola épületét gyűjteményi raktár céljára. Ide került elhelyezésre a helytörténeti és néprajzi gyűjtemény nagyobb része, s az épület voltaképpen mind a mai napig a múzeum használatában van.

Ugyancsak ő járta ki a városnál 1983-ban, hogy a múzeum szomszédságában álló Zöldkereszt épületével bővüljön az épület-együttes. Általa lehetőség nyílt időszaki kiállító terem, valamint könyvtár és kutató terem kialakítására és néhány jelentősebb gyűjtemény (textil, kerámia, játék, térkép, plakát, zenei, történeti dokumentációs tár, adattár) elhelyezésére is.

Tóth János már működésének kezdetén arra törekedett, hogy kialakítsa a múzeum határozottabb profilját, ezért különösen nagy gondot fordított a helytörténeti, néprajzi, történeti dokumentációs, képzőművészeti, majd később az ipartörténeti gyűjtemény gyarapítására. Igazgatósága alatt számos értékes műtárgy került a múzeum birtokába:

- Beleznay Antal, Palotásy János, Tarnay Alajos zeneszerzők kotta-anyaga, személyes tárgyaik,
- Székely Mihály világhírű operaénekes dokumentum (levelezése) és tárgyi (jelmezek, könyvek, kitüntetések) anyaga,
- Mérey László altábornagy hagyatéka (katonatiszti egyenruhák, mives gombkészlet, tisztikardok)
- Porteleky József helytörténeti kutató felbecsülhetetlen értékű jászszági könyvtára és cédula anyaga,
- Sóty Zoltán jászapáti műlakatos mester mives alkotásai,
- Komáromy József egykori jelentős könyvtárgyűjteménye,

– Számos Jászságra vonatkozó írásos és tárgyi dokumentum (főként ajándékozás révén, illetve Pastinszky Miklós tanár, budapesti műgyűjtőtől való vásárlás útján.)

–1980-ban került a múzeumba Buschmann Ferenc természetkutató több ezer darabból álló lepkegyűjteménye, amely megvetette a későbbi természettudományi gyűjtemény alapjait.

–1987-ben érkezett a múzeumba Hamza Dezső Ákos, akkor még Brazíliában élő filmrendező, festőművész közel 300 darabból álló festménye és faszobor gyűjteménye. Az anyagból ugyanebben az évben egy hosszabb időszak, majd később több kisebb kiállítás készült. A teljes gyűjtemény 1995-ben a művész felesége, Hamza Lehel Mária által létrehozott alapítványi múzeum, 200-ban pedig a város által alapított Hamza Múzeum és Jász Galéria Közalapítvány gondozásába került.

A tárgy-együttesek gyarapítása mellett megkezdődött a gyűjtemény szakszerű nyilvántartása és kartotékozása. Ennek köszönhetően a múzeumi anyag áttekinthetővé és hozzáférhetővé vált.

Tóth János 36 éves működése alatt két állandó kiállítást készített a múzeumban. Az általa rendezett első, *A Jászság története az őskortól napjainkig* című állandó kiállítást 1963. március 31-én (vasárnap) délelőtt 11.30 órakor nyitotta meg dr. Ortutay Gyula néprajzkutató. Ez a kiállítás 12 esztendeig állt fenn, majd a múzeum 100 éves évfordulójára, egy nagy szabású épület felújítást követően készült el az újabb állandó kiállítás, *A Jászság élete – A Lehel kürtje* címmel. Ünnepléses átadására csak 1975. június 8-án került sor. Így ír erről az eseményről a korabeli sajtó: „*A Jász Múzeum újjászületett alapításának századik évfordulójára. Jászberény üzemei és dolgozói – magukénak vallva az intézményt – háromszázezer forint értékű társadalmi munkával segítették az épület felújítását...Az ünnepséget, – amelynek kedves színfoltja volt az országos szövetségi dalostalálkozóra érkezett tallini vendégkórus bemutatkozása – Tóth János, a Jász Múzeumigazgatója nyitotta meg, majd Gönyey Antal, a Kulturális Minisztérium múzeumi főosztályának vezetője mondott beszédet...kifejezte reményét, hogy a Jász Múzeum nemcsak a történelmi emlékek és a haladó hagyományok gyűjtő és őrző helye lesz, hanem a Jászság megváltozott, újjászületett arculatát is híven fogja tükrözni.*”

Az állandó kiállítás, amelynek művészeti kivitelezését Bánkúti Albin kiállítás-rendező végezte, szakmai nívódíjat kapott.

Az állandó kiállítás mellett gyakran rendeztek népszerű időszak kiállításokat is nemcsak a múzeumban, de más városokban is. Különösen nagy sikerű volt 1981 márciusában, a budapesti Thermál Hotelben rendezett Jászságot bemutató időszak kiállítás.

Igen nagy keletje volt ebben az időszakban a Lehel kürtjének, amelyet tablós kiállítás keretében a Múzeumi Propaganda Iroda keresztül-kasul vándoroltatott az országban (Balassagyarmat, Békéscsaba, Győr stb.). A becses ereklyének nem igazán használt az állandó szállítás, különösen, hogy a műtárgy szállítására vonatkozó szabályokat sem tartották be. Tóth János így vélekedett erről: „*...én is kénytelen vagyok csatlakozni a helybeliek álláspontjához, ami tiltakozik a kürt ide-oda szállítgatása ellen.*”

Amikor 1963-ban a kürtöt elhelyezték a múzeum állandó kiállításában, vége szakadt a folytonos vándoroltatásnak. A kürről 1963-ban egy hiteles másolat készült a Magyar Nemzeti Múzeumban, s ezt követően, ha mégis feltétlenül szükséges volt a kürt kimozdítása, a legtöbb esetben a műtárgymásolatot szállították el. Ugyanakkor ebben az időben *Hóty Nándor* jászberényi szobrász is készített kürtmásolatokat a múzeumi közönség számára, akik emellett képeslapokat és a kiadványt is vásárolhattak a becses ereklyéről.

Tóth János munkásságának egyik nagy eredménye volt a múzeumi kiadványsorozatok beindítása. 1976-ban indította útjára a nagy sikerű *Jászsági Füzetek* című sorozatot, amelynek

igazgatósága alatt 19 kötete jelent meg. Ugyancsak az 1960-as évek végén adta ki először a *Jászsági Honismereti Adattár* című sorozatát, amelynek 1975-ig 5 füzetét látott napvilágot.

Jelentős volt Tóth János honismereti szervezőmunkája is. Komoly szakmai segítséget nyújtott az egymás után létre jövő helytörténeti gyűjteményeknek. Helytörténeti, néprajzi gyűjtőpályázatokat hirdetett meg, s a beérkező anyagok révén megalapozta a Jász Múzeum Adattárát. Az intézmény körül jelentős kutatógárdát alakított ki, amelynek tagjai (Rédei István, Molnár István, Győri János, Győri Jánosné, Faragó Jánosné, Macsi Sándor, Szikszai Gábor, Fodor István Ferenc) kutatásaikkal, megjelent munkáikkal komoly eredményeket értek el.

Tóth János mindig fogékony volt az újra, a változásra. Az 1980-as évek elején a Jász Múzeum az országban elsőként rendezett *Zenés Múzeumi Estéket*. Nagy álma volt a múzeum belső zárt udvarán egy színpad kialakítása, és az udvar rendezvényterként való használata. Ez az álma csak nyugdíjazása után valósult meg, és a múzeum kertje azóta is számos hangulatos rendezvénynek ad helyet.

Tóth János igazgatósága idején, 1980-ban kezdte meg dr. Selmeczi László régész a török időkben elpusztult Négyszállás jász település régészeti feltárását. A mintegy tíz éven át tartó ásatás eredményei rendkívüli jelentőséggel bírnak a jászok magyarországi letelepedésére vonatkozóan.

Tóth János nevéhez fűződik a jászok közvetlen rokonaival, a Kaukázusban élő oszétekkel való kapcsolat kialakítása is. Az 1970-es évek közepétől rendszeresen levelezett oszét, orosz kutatókkal (Abajev, Kuznyecov, Kalojev), akik többször is látogatást tettek a magyarországi alánoknál. A Jász Múzeum kezdettől fogva a kibontakozó jász-oszét tudományos és kulturális kapcsolat fő bázishelyeként szerepelt.

A rendszerváltozás követően, 1990-ben jelentős változások történtek mind a múzeumi épületek, mind pedig a gyűjtemény vonatkozásában. A múzeum központi épületei Jászberény város tulajdonába kerültek át, s a megyei önkormányzattal folytatott tárgyalások eredményeként a múzeum hatalmas gyűjteményének mintegy 80 %-a (az 1950-ig múzeumba került tárgyak) szintén a város tulajdonába kerültek, míg a fennmaradó 20 % osztatlan közös tulajdont képezett. Így tehát a Jász Múzeumot mint tagmúzeumot továbbra is a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumi Igazgatóságon keresztül a megyei önkormányzat működteti, ugyanakkor Jászberény városa is teljes mértékben magáénak tekinti, figyelemmel kíséri munkáját, s mind erkölcsileg, mind pedig anyagilag jelentős mértékben támogatja az intézmény szakmai törekvéseit. A várost egyetértési jog illeti meg a mindenkorai igazgató személyének kiválasztásában.

Tóth János 36 évig vezette a jászok múzeumát, amely hosszú időn keresztül ún. egyszemélyes múzeumként működött, hiszen az első szakmuzeológus alkalmazására csak 1977-ben nyílt lehetőség. Tóth János első és egyetlen munkahelye a Jász Múzeum volt, amelyet nagy szakértelemmel és elkötelezettséggel vezetett. 36 éven át volt köztisztviselőként álló, elismert igazgatója az intézménynek, innen vonult nyugdíjba 1994 májusában. Munkálkodása révén a Jász Múzeum az országos érdeklődés középpontjába került. Múzeumszervező és tudományos munkásságát Jász-Nagykun-Szolnok Megyéért Díjjal ismerték el, Jászberény Városa Pro Urbe Díjjal tisztelte meg, szülővárosa, Tura pedig díszpolgárává választotta.

A megyei szervezetből a város kebelébe (1994-2019)

Tóth János nyugdíjba vonulása után, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága 1994 júniusában **Hortiné dr. Bathó Editet** bízta meg, 1995 májusában pedig kinevezte a Jász Múzeum igazgatójának. Bathó Edit 1977 óta, mint múzeumi népművelő, 1983-tól pedig mint néprajzos muzeológus dolgozott az intézményben. Jelentős épület-felújítások, fenntartó váltás, új gyűjteményi raktárak és komoly szakmai eredmények fémjelzik az azóta eltelt időszakot.

Változások az intézmény fenntartásában

Az elmúlt 25 évben jelentős változások történtek az intézmény fenntartását illetően is. 2012-ben a korábbi fenntartó, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat átadta a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Szervezete tagmúzeumainak fenntartását a JNSZ Megyei Intézményfenntartó Központnak.

A Jász Múzeum 2013. január 1-jétől, működésének 139. esztendejében – a múzeumok szervezeti átalakítása következtében – visszakerült az alapítója, Jászberény Város fenntartásába. Ettől kezdve a Jász Múzeum önálló jogi személyként működő, a költségvetési előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság tekintetében teljes jogkörrel és felelősséggel rendelkező költségvetési szerv lett, de gazdasági szervezete nem lévén, így a pénzügyi-gazdasági feladatokat Jászberény Város Polgármesteri Hivatala látja el.

Az új fenntartás rendezettebb anyagi helyzetet, és kedvezőbb működési feltételeket teremtett az intézmény számára.

Az új intézmény 2013. szeptember 25-én kapta meg működési engedélyét. A múzeum munkatársai ekkor készítették el új szakmai programjukat és a **múzeum küldetés nyilatkozatát**: „A Jász Múzeum alapvető feladatának tartja a jász történelmi múlt, a népelet és a polgári élet dokumentumainak, tárgyainak gyűjtését, utókor számára való megőrzését, a műtárgyállomány tudományos feldolgozását, sokoldalú közzétételét, népszerűsítését. Kiemelt feladatnak tartjuk a gyűjteményben elhelyezett műtárgyak állagának megóvását, gondozását. Múzeumunk működésében a tudományos munka mellett fontos szerepet szánunk a közművelődési feladatoknak, és komoly figyelmet fordítunk a két feladatkör arányos végzésére.

Ismeretterjesztő és művészeti programjainkkal szeretnénk múzeumunkat minden korosztály számára vonzóvá tenni. E munkában különös figyelmet szánunk az iskolás korosztály szülőföld iránti szeretete és tisztelete erősítésének.

Célunk, hogy a Jász Múzeum a jövőben is a Jászság kulturális életének egyik meghatározó intézménye, a honismeret és a hagyományörzés bázisa maradjon.

Tevékenységünkkel továbbra is komoly szerepet kívánunk vállalni a jász öntudat fenntartásában, erősítésében.

Felelősséget érzünk az épített és természeti örökség védelme, gondozása iránt, és lehetőségeink szerint részt veszünk az értékőrző munkában.

Tudományos, kulturális és hagyományörző munkánk során az elkövetkezendő években is együtt kívánunk működni Jászberény és a Jászság oktatási, kulturális intézményeivel, civil szervezeteivel, művészeti csoportjaival, valamint a megyei és az országos társintézményekkel, szakmai szervezetekkel.

Munkatársaink múzeumi tevékenységük során betartják az etikai szabályokat, a törvényi és az ágazati rendelkezéseket. Hangsúlyt fektetünk képzsükre és továbbképzésükre

A Jász Múzeum, mint a nemzeti örökség egyik gondozója, tudományos és hagyományörző munkáját továbbra is Jászberény és a Jászság szolgálatába kívánja állítani.”

A Jász Múzeum személyi állománya 2019-ben

A Jász múzeum évek óta 8 főállású munkatárssal végzi szakmai munkáját.

- 1 fő etnográfus, múzeumigazgató– Hortiné dr. Bathó Edit
- 1 fő régész muzeológus– Gulyás András Zoltán
- 1 fő történész muzeológus– az álláshely meghirdetés alatt áll
- 1 fő etnográfus muzeológus– Kókai Magdolna
- 1 fő kulturális szervező– Bugyi Gábor
- 1 fő adminisztrátor – Zsámboki Anikó – Papné Varga Bernadett
- 2 fő közönségkapcsolati munkatárs– Sipos Tiborné – Szabó Mária

Nagy jelentőséggel bírt 2016-ban egy régész muzeológus alkalmazása. Ennek eredményeként a korábban lezárt régészeti és numizmatikai gyűjtemény megnyitásra került. Azóta a Jász Múzeum is folyamatosan részt vesz a Jászság területének régészeti feltárásában, s az előkerült leletanyag a múzeum gyűjteményét gyarapítja.

Így kerülhetett többek között 2017-ben – egy magánszemély adományaként – a Jász Múzeum régészeti gyűjteményébe az a mives honfoglalás kori süvegsúcs, amelyből a nagy Magyarország területén mindössze kettő került elő.

A szakalkalmazottak tudományos minősítései:

- 1 fő etnográfus, múzeumigazgató – egyetemi doktor, Ph.D
- 1 fő régész muzeológus – doktorandusz hallgató

Kulturális közfoglalkoztatottak

A múzeum évek óta él a kulturális közfoglalkoztatás lehetőségével. A Magyar Nemzeti Múzeumon keresztül alkalmazott egy-két munkatárs az adminisztrációs, a digitális adatbevitel és a közművelődési munkák végzésében nyújt segítséget.

Múzeumi önkéntesek

A Jász Múzeum munkáját 2008 óta minden évben mintegy **45-50 múzeumi önkéntes** (aktív dolgozó, nyugdíjas, diák) segíti. Közülük 18 fő a hétvégi ügyeletek ellátásában is közreműködik, míg a többiek a kiállítások, rendezvények előkészítésében, szervezésében, és lebonyolításában (kézműves foglalkozások, szerepjátékok) segídeknek, illetve megfigyeléseikkel segítik a régész kolléga munkáját.

A felnőtt önkéntesek mellett minden évben számíthat a múzeum 3-4 középiskolás diák munkájára is, akik a kötelező 50 órás önkéntesi munkájukat az intézményben végzik.

Épület felújítások

Az 1990-es tulajdonjogi változások jelentős előrelépést eredményeztek a múzeumi épületek felújítása terén is. Jászberény Város Önkormányzata első lépésként 1994 őszén bevezette a múzeumba a gázfűtést, amely nagymértékben megoldotta az intézmény korábbi fűtésproblémáit. 1994 őszén ugyancsak sor került az erősen megrongálódott és több helyen lyukas múzeumi tetőzet javítására. 1995 tavaszán pedig felújításra került a múzeum külső homlokzata is. Így az intézmény megszépülve várhatta a Jászkun Redemptio 250 éves évfordulója ünnepe, valamint az I. Jász Világtalálkozó vendégeit.

1996-ban Jászberény Város Önkormányzata élve egy nyertes országos pályázat lehetőségeivel, és jelentős önerőt hozzátevé, mintegy 13,5 millió forintból komoly felújítási munkálatokat végeztetett a Jász Múzeum épület-együttesén. Sor került a teljes tetőzet, valamint részleges födémcserére, belső terek kialakítására és a külső homlokzat teljes

felújítására. E nagy horderejű felújítás eredményeként a múzeum visszakapta műemléki státuszához méltó szépségét, s lehetőséget biztosított a szakmai munka megfelelő színteréhez. A 2010-es évektől napjainkig több alkalommal is sor került kisebb-nagyobb felújításokra (könyvtár, időszak kiállító termek, irodák, udvari színpad homlokzatának befedése) és a meglévő helyiségek csinosítására.

Gyűjteményi raktárak

Elmondható, hogy a Jász Múzeum szinte alapításától kezdve folyamatosan raktározási gondokkal küszködött. Az elmúlt évtizedekben a fenntartók és a múzeum mindenkori vezetése próbált megoldást találni a raktározási problémákra, de csak átmeneti megoldások születtek, s műtárgyak szakszerű tárolására alkalmatlan helyiségekben helyezték el a gyűjteményi anyagot. Az évek óta egyre súlyosbodó raktározási problémákra Jászberény Város Önkormányzata 2019-ben végre megnyugtató megoldást talált. A Jász Múzeum használatába adta a Szent Imre herceg úton üresen álló **egykori Kék csillag óvoda épületét**. A régóta üresen álló, és elhanyagolt állapotban lévő épület felújítási munkálatai már 2018 tavaszán megkezdődtek és 2019-ben fejeződtek be. 2020-ban megkezdhetik a helyiségek polcokkal, tároló szekrényekkel való berendezését, valamint a múzeumi műtárgy együttesek áttelepítését az új raktárba.

Ugyancsak nagy előrelépést jelent majd a Jász Múzeum életében és szakmai munkájában az a Jászberény Városi Önkormányzat által elnyert Széchenyi 2020 EFOP-4. 1.9.16. azonosító számú pályázat, amely révén kialakításra került a Jász Múzeum és a Városháza közös hátsó udvarában egy **tanulmányi látványraktár és oktatóterem**. A két új gyűjteményi raktárnak köszönhetően a jövőben a raktározási előírásoknak megfelelően, szakszerűen tudják majd elhelyezni és tárolni a múzeum rendkívül gazdag műtárgy-állományát. S mind emellett a látványraktárnak köszönhetően a látogatók bele is pillanthatnak a múzeum gyűjteményraktáraiba, és megismerhetik a kiállításban nem látható „kincseket”. Az épülő oktatóterem pedig óriási segítséget nyújt majd a múzeumpedagógiai foglalkozások szervezéséhez.

A műtárgyállomány gyarapodása

A múzeum műtárgyállománya a legrégebbi időktől fogva elsősorban ajándékozás, adományozás révén gyarapodik, 2013 óta van lehetőség műtárgyak vásárlására is. Az elmúlt 25 év alatt a néprajzi gyűjtemény elsősorban jász viselet és hímzés jellegzetes darabjaival, a méhészkedés, a népi és polgári játékok, valamint a népi és polgári háztartások tárgyi anyagával gyarapodott. A helytörténeti gyűjtemény kiemelkedő darabjai, amelyek az elmúlt években kerültek a múzeumba: Bathó Kálmán királyi közjegyző ezüst evőeszköz készlete, a kerekudvari Gosztonyi család relikviái, Varga József jászberényi fafaragó alkotásai, a jászberényi Lehel Filmszínház plakátgyűjteménye az 1960-as 70-es évekből, a jászberényi plébániák papi öltözetei és kellékei, a régi tanyai iskolák berendezése és tárgyi anyaga, valamint a Nagytemplom 2007-ben feltárt 45 kriptafulkájének leletei.

A képzőművészeti gyűjteményt a jászorsági festők alkotásai gazdagították. A Történeti Dokumentációs Tár gazdag anyaga pedig főként a jászorsági családok iratait, az egykori kézművesség, polgári élet dokumentumait őrzi.

Állandó és időszak kiállítások

A múzeum munkatársai 1997-ben bontották le a korábbi, de már 22 éve fennálló kiállítását és készítették el nagyszerű új állandó kiállítását *Élet a jászok földjén* címmel. A kiállítás forgatókönyvét dr. Bathó Edit, dr. Selmeczi László és Buschmann Ferenc írta, művészeti

kivitelezője pedig Bánkúti Albin kiállítás-rendező iparművész volt. A kiállítás, amely minden tekintetben megfelelt a szakmai követelményeknek, korszerű és látványos volt. Külön érdeme, hogy a magyar nyelvű ismertető szövegen kívül minden információ németül is olvasható, sőt a Lehel-kürt szentélyében még angolul is. A kiállításához külön magyar, német és angol nyelvű vezető is készült. A kiállítás elkészítési költsége 3,6 millió forint volt, amelyet a múzeum helyi támogatásokból (Jászberény Város Önkormányzata, Electrolux Lehel Kft, Aprítógépgyár Rt. és számos más vállalat és magánszemély), valamint országos pályázatokon elnyert összegek révén tudott előteremteni. A múzeum példaértékű összefogásnak és segíteni akarásnak volt részese a kiállítás rendezésénél.

A Jász Múzeum, elsősorban az állandó kiállítás megvalósításáért, valamint magas szintű tudományos és közművelődési munkájáért 1999-ben elnyert *Az Év Múzeuma – 1998* megtisztelő címet.

A nagy állandó kiállítás mellett a múzeum két kis állandó kiállítással is rendelkezik. 1997-ben került át a múzeumba az egykori Gyermek Házából *A szabadságharc gyermekhősei* című egyedülálló gyűjtemény, amely az 1848-49-es szabadságharcban hősiessen helytálló gyermek katonáknak állít emléket. Az anyagot a Magyarország Felfedezői Szövetség gyűjtötte össze. A kiállítás 2019 tavaszán került felújításra.

A másik, 2019 tavaszán elkészült mini állandó tárlat *A jászok kaukázusi és iráni rokonai* címmel vázlatos áttekintést ad a jászok Kaukázusban élő közvetlen rokonairól, az oszétekről, és szól a jász nyelv indoiráni gyökereiről is.

A Városi Könyvtár harmadik emeletén látható a múzeum kihelyezett kiállítása, a 2006-ban készült *Székely Mihály emlékszoba*, amely bemutatja a híres operaénekes bútorait, személyes tárgyait, nevezetes szerepeinek színpadi kosztümjeit.

Az állandó kiállításokon kívül a múzeum minden évben 4-5 időszak kiállítást is rendez, elsősorban saját, illetve más intézménytől vagy magánszemélytől kapott anyagból. E kiállítások igen közkedveltek és sok látogatót vonzanak a múzeumba.

Az elmúlt 25 év legjelentősebb időszak kiállításai:

1994 – A Jász Múzeum 120 éve

1995 – A redemptio hatása a Jászkunságra

1996 – Fotográfia anno...

1997 – A jászági szücsminták továbbélése napjaink textíliáin

– Babák viseletben – Zorkóczi Miklósné népi iparművész kiállítása

1998 – A sztetoszkóptól a videóendoszkópig

1999 – Divattörténeti barangolások

– A Jász Múzeum és a Jászság néprajzi gyűjteményei

2001– Adj békét, Uram! – A vallás a jászok életében

2002 – A Jászság népviselete

2005 – A Lehel-kürt és kultusza

2006 – A gombok világa

– A hatvanas évek mozija – mozi-történeti kiállítás

2008 – A terített asztal örömei

2009 – A mesterségek dicsérete

2010 – A nagyszüleink iskolája

2011 – Üzenet a múltból – A jászberényi kriptaleletek

2012 – A jász hímzés a 21. században

2013 – „Kimegyek a doberdói harctérre...” – A jászok az I. világháborúban

- 2014 – A lilomos zászló a Jászkürt árnyékában – A jászberényi cserkészmozgalom 90 éve
 2016 – Míves kézműves örökség: a matyó népművészet
 (A miskolci Herman Ottó Múzeum kiállítása)
 – Utazás jász őseink motívumvilágába – Oszvald Nándor ötvösművész kiállítása
 2017– Múltunk öröksége – Bővülő történelem
 (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárral közösen)
 2018 –Százszorszép Herend– (A Herendi Kézműves Manufaktúra kiállítása)
 – A Jászság kapuja – Jászfényszaru. Régészeti leletek, kulturális emlékek
 Jászfényszaruról
 2019 – A csutkaökörtől a legóvárig – A nagyszülők és az unokák játékai

A Jász Múzeum tudományos és közművelődési munkájának legfőbb segítője a Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány, amellyel 25 éve eredményesen együtt működik.

A Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány

A Jász Múzeumért Kulturális Alapítványt 1994-ben (A Jász Múzeum 120 éves évfordulója évében) alapította öt jászberényi lokálpatrióta múzeumbarát: Bolla János, dr. Boros Dezső, Gergely László, Gulyás Erzsébet, Szentesi Mihály

A civil szervezet működése helye a Jász Múzeum, s működtetője egy 5 fős kuratórium: Hortiné dr. Bathó Edit elnök, Bugyi Gábor titkár, Besenyi Vendel, Faragó László, Gulyás Erzsébet kurátorok.

Gazdálkodását háromfős Ellenőrző Bizottság felügyeli: Rácz Valéria elnök, Baráth Károly, Tiborc Zoltánné tagok.

A közhasznú alapítvány legfőbb működési területe a Jászság, de tevékenysége kiadványai, és főként a Redemptio című honismereti lapja révén kiterjed a történelmi *Jászkunság területére* (Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun, Pest és Csongrád megyék) is.

Az alapítvány célja: a Jászság helytörténeti, néprajzi, természettudományi kutatásainak támogatása. A Jászságról, illetve a Jászkunságról szóló tudományos és ismeretterjesztő kiadványok megjelentetése. Múzeumi kiállítások és rendezvények szervezése, támogatása. A Jász Múzeum tudományos, közművelődési és hagyományőrző munkájának segítése.

A kitűzött célokat az öttagú kuratórium irányításával adományok, pályázatok és saját gazdálkodása révén valósítja meg.

Az alapítvány szinte minden alkalommal segítséget nyújt az állandó és az időszakos kiállítások rendezéséhez. De több jelentős konferencia, emlékünnepség jászberényi megrendezése is az alapítvány és a Jász Múzeum közös munkáját dicséri:

2007 – *Az ázsiai nomádok. Nemzetközi régészeti konferencia*,
 a Szegedi Egyetemmel közösen

– *Nő a Jászkunság társadalmában c.* országos konferencia

2013 – *A termelés és a fogyasztás a Jászkunságban*
 a JNSZ Megyei Tudományos Egyesülettel közösen

2014 – *Jászkunsági századok – A Jászkunság kutatása konferencia*

2016 – *1956 emlékezete*
 a Nagy Imre Társaság Jászberényi Szervezetével közösen

2017 – *A felekezeti surlódásoktól a megbékélésig – Reformáció 500.*

A Jászberényi Református Egyházközösséggel közösen

– *Emlékünnepség gróf Apponyi Albert születésének 170. évfordulója alkalmából*

2018 – *Tudományos konferencia dr. Stanczik Ilona régész emlékére*

A szolnoki Damjanich János Múzeummal és Jászdózsa Község Önkormányzatával közösen

Figyelemre méltó és elismert az alapítványkiadói tevékenysége is. Alapításától fogva három kiadványsorozatot jelentet meg rendszeresen (Jászsági Könyvtár, Jászsági Füzetek, Jászság Népművészete).

A *Jászsági Könyvtár* c. sorozata még 1937-ben indult, Komáromy József hírlapíró szerkesztésében, aki 1950-től 1951-ig a Jász Múzeum igazgatói teendőit is ellátta. A sorozatnak 1937-1942-ig három kötete jelent meg, ebből kettő a Jász Múzeum évkönyve, majd a háború évei megszakították a szépen induló könyvkiadást, és mintegy 64 éven keresztül nem jelent meg, sőt szinte feledésbe is merült.

2001-ben az alapítvány engedélyt kért az egykori könyvsorozat folytatására, amit meg is kapott. Így 2001-ben már ebben a sorozatban jelentette meg a Jász Múzeum évkönyve (1975-2000) c. könyvet, B/5-ös formátumban, puha kötésben, színes fotókkal, 510 oldalon.

Ezt követően az alapítvány rendszeresen ebben a sorozatában adja ki a több szerzős konferencia köteteket. A Jászsági Könyvtár sorozatban ez idáig nyolc könyv jelent meg, s a hetedikről már kemény borítással.

A *Jászsági Füzetek* c. sorozatot még 1967-ben Tóth János, a Jász Múzeum korábbi igazgatója indította útjára, s ahogyan az anyagi lehetőségek engedték, időközönként megjelent. 1967-1989-ig 19 kötete látott napvilágot, B/5-ös formátumban, puha kötésben és fekete-fehér fotókkal, 1000 példányban.

A sorozat új időszaka 1994-ben, a Jász Múzeumért Alapítvány létrejöttével kezdődött. Ettől kezdve rendszeresen jelentek meg kötetei (évente egy, de gyakran kettő) a korábbi formátumban és paraméterekkel. 1994-től napjainkig mintegy 36 kötete került kiadásra, ez az elindítástól kezdve 55 kötetet tesz ki. A könyvek 2007-től kemény kötésben jelennek meg, olykor 1500-2000-es példányszámban.

A sorozat az egy szerzős munkáknak ad megjelentetési lehetőséget, illetve a szerző nélküli gyűjteményeknek, mint például népi ételek, népmesék.

A harmadik sorozat az 1998-ban útjára bocsájtott *Jászság népművészete*, amelynek eddig csak két kötete került kiadásra, s ráadásul ugyanaz a munka csak második kiadásban.

Az alapítványnak mindezekén túl vannak *sorozaton kívül megjelentetett kötetei* is: kiállítás vezetői, képes albumok, helytörténeti olvasókönyv.

A Jász Múzeumért Alapítvány által gondozott könyvek egyik sajátossága, hogy a kiadás költségeit nemcsak pályázati és egyéb támogatások révén, hanem egyéni előfizetések segítségével teremtik elő.

A könyvek szerzői elsősorban tudományos kutatók (régészek, történészek, néprajzosok), de a helytörténeti kutatók is lehetőséget kapnak a közlésre.

Az alapítvány kiadói tevékenységében jelentős helyet foglal el a *Redemptio*, a jász és kun települések honismereti lapja, amely azzal a céllal jött létre, hogy lehetőséget biztosítson a Jászkunsággal foglalkozó tudományos kutatók és helytörténészek tudományos, ismeretterjesztő írásainak megjelentetésére, hírt adjon a Jászság és a két Kunság fontosabb helytörténeti, kulturális, hagyományörző és művészeti eseményeiről, évfordulóiról, általa is erősítve *a jász és kun öntudat jelenkori továbbélését. Ily módon lett a lapegyfajta újkori összekötő kapocs a Jászkunság – egykor közös közigazgatás alá tartozó – települései között.*

A lap szakmai háttérét kezdettől fogva a Jász Múzeum biztosítja.

Az elmúlt 26 év alatt a Redemptio közkedvelt lapjává vált a Jászkunság történelmi múltja, szokásai, valamint a jelenkori hagyományai iránt érdeklődőknek. Sokan olvassák és használják, s az évek folyamán nélkülözhetetlenné vált a Jászkunsággal kapcsolatos témák feldolgozásánál. Erre utalnak a lapra vonatkozó irodalmi hivatkozások is. A lap szakmai

elismerését mutatja, hogy a tudományos kutatók is szívesen publikálnak benne, és mindig számíthatunk a helytörténeti kutatók igényes írásaira is.

A lapkezdetétől fogva A/4-es formátumban, kéthavonta jelenik meg. Terjedelme a megalapításkor csupán 12 oldal volt, ami később 16-ra, majd 1999-től 20, 2006-tól 24, 2015 áprilisától pedig – a támogatásoknak köszönhetően – 32 oldalra növekedett. Tizenegy éven át csak fekete-fehérben került kiadásra, de 2006-tól már minden száma színesben jelenhetett meg. A kezdeti 600 darabos példányszám 2009-ben 1000 példányra emelkedett, s azóta is így jelenik meg.

A lap az alapítástól 1996 végéig a lajosmizsei Közlöny és Lap Kiadó Kft. Nyomdájában készült, 1997 februárjától 2008 decemberéig a jászberényi Verzál Print Kft. Nyomdája állította elő, 2009 januárjától lapunkat a jászberényi működésű Artander Kft. és Signál Print Kft. Nyomdája készíti.

A lap felelős szerkesztője 1994-1996-ig Muhoray György helytörténeti kutató, 1997-2005 decemberéig Kiss Erika újságíró volt. 2006-tól pedig a szerkesztői munkát Hortiné dr. Bathó Edit néprajzkutató, a Jász Múzeum igazgatója végzi.

A lap tartalmi szempontból két fő egységre tagolódik: tudományos és ismeretterjesztő írások, adat- és forrásközlések, valamint tudósítások, híradások, beszámolók kulturális és hagyományörző rendezvényekről, programokról. 2009 óta gyakran közöl a lap a jász-oszét és kun-kazah közös múltjáról szóló írásokat is. Gyakori rovatai: *Jászkun Archívum*, *Jász-Kun történelmi arcképcsarnok*, *Jász-Kun közéleti arcképek*, *Jászkunsági családfák*, *Képes riport*, *Emlékeink sublótjából*, *Verselő jászok és kunok*, *Mesélő képek*, *Egy néprajzos naplójából*.

A Redemptio legfőbb értéke a szülőföld szeretetére, és a jász-kun identitás erősítésére irányuló törekvésében rejlik.

Gulyás Erzsébet jászberényi könyvtáros 2014-ben elkészítette a lap **20 éves repertóriumát**, amely jelentős mértékben megkönnyíti a korábbi cikkek keresését, s a lap gyakorlati használatát. A repertórium a Jász Múzeum honlapjáról mindenki számára elérhető, letölthető és ingyenesen használható.

2008 óta az alapítvány kebelében működik a ***Jászsági Hagyományörző Egylet***, amely azzal a céllal alakult, hogy tagjaival megismertesse a Jászság történelmét, régi szokásait, hagyományait elméletben és gyakorlatban egyaránt. A csoport hagyományörzése sokrétű: énekelnek, táncolnak, szokás és viselet bemutatókat, valamint kézműves foglalkozásokat tartanak, történelmi és népi színdarabokat adnak elő.

Rendszeresen fellépnek jászberényi, jászsági rendezvényeken, történelmi emlékünnepeken, az elszármazott jászok településein, de több alkalommal szerepeltek már Szolnokon, Kapolcson a Művészetek Völgyében és a Hollókői Várjátékokon. Műsorukkal nagy sikert arattak már Franciaországban, Lengyelországban és Gyimesközépleken is.

A csoport 2015-ben elnyerte Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területi Prima díját.

Az Adácson megrendezett Falusi Színjátékok Országos Bemutatóján 2016-ban az *Élet a Morgóban* című, 2018-ban pedig az *Asszonyok* című darabjukat ezüst minősítéssel díjazta a zsűri.

Jászberény Város Önkormányzata 2019 áprilisában *Sipos Orbán Kulturális és Művészeti Díjjal* ismerte el hagyományörző munkájukat.

A Jász Múzeumért Kulturális működése kezdetétől fogva eredményes, és kitűnő példáját mutatja egy civil szervezet és egy tudományos intézmény sikeres együttműködésének.

Közművelődési tevékenység

A múzeum szakmai munkájában a tudományos kutatások és a muzeológiai munka mellett hangsúlyos szerepet kap a közművelődési, ismeretterjesztő, honismereti és hagyományörző tevékenység. A múzeumnak jelentős segítséget nyújt a jázsági néptáncok, népdalok, mesék, hímzések, népi ételek összegyűjtéséhez, s nagy szerepe van a régi jász viselet felelevenítésében és népszerűsítésében is. 1995 óta rendszeresen közreműködik a jászok világtalálkozója megszervezésében. A múzeum kezdeményezte a legújabb kori jászkapitány választását, s ma is támogatja a kapitányok hagyományörző munkáját.

A múzeum rendezvényeinek szervezésénél igyekszik minden korosztály érdeklődését figyelembe venni, s arra törekszik, hogy a kínált program vonzó legyen a célközönség számára.

Különösen közkedveltek a nagy múltú rendezvény sorozataik: *Múzeumi Esték*, *Zenés Múzeumi Esték*, *könyvbemutatók*, de a legnagyobb sikere a 2006 óta minden év júniusában megrendezésre kerülő *Múzeumok Éjszakája* programnak van, amelyen 400-500 fő különböző korosztályú látogató vesz részt. 2014 óta a Jász Múzeum együtt működve a város másik két muzeális intézményével (Hamza Múzeum, Szikra Galéria), egész napos rendezvénné fejlesztették a programot *Múzeumok, galériák Jászberényben éjjel-nappal* címmel. Az eltelt hat év tapasztalatai alapján az összefogás eredményes volt.

Gyermekprogramok

A múzeum tevékenységében kiemelt szerepet kapnak a gyermekeknek szánt programok.

Ezek közül kiemelkedik a minden év májusában – a Múzeumi Világnaphoz kapcsolódóan – megrendezésre kerülő, mintegy 500-600 gyermeket vonzó *Múltidéző történelmi játszóház*, amelyet 2019-ben immár a 20. alkalommal rendeztek meg.

Igen közkedveltek a különböző tematikájú *múzeumpedagógiai foglalkozások* is, amelyeket az intézmény muzeológusai, illetve a Jázsági Hagyományörző Egylet tagjai vezetnek.

A múzeum jó kapcsolatot tart fenn és gyakran együttműködik a város és a Jázság oktatási intézményeivel.

A múzeumban két időszakban is működött gyermek honismereti szakkör:

–1983-1988-ig ***Gyermek Honismereti Szakkör***

vezető: Hortiné Bathó Edit néprajzos muzeológus

csoport patronáló: Bús Béláné pedagógus

–2007- 2012-ig ***Sipos Orbán Gyermek Honismereti Szakkör***

vezetők: Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató, Bugyi Gábor kulturális szervező

csoport patronálók: Némedi Zsolt, Némedi György

A honismereti szakkörökben részvevő általános iskolás korú gyerekek megismerkedtek a Jázság, a jászok történelmével, szokásaival, hagyományaival, valamint Jászberény és a Jázság történelmi és kulturális értékeivel. Néprajzi gyűjtéseket végeztek, a népi építészet még fellelhető emlékeit (régli házak, oromdíszek, ajtók, ablakok, kilincsek, kerítések stb.) lerajzolták, lefotózták, dokumentálták. Nyári honismereti táborokat szerveztek Jászberényben, Jászberény-Öregerdön, Jászapátin és Jászdózsán. Részt vettek a négyszállási régészeti feltáráson, írásos és makett pályamunkákat készítettek, amelyekkel eredményesen szerepeltek a Város- és Faluvédők Országos Szövetsége által kiírt pályázatokon.

Járási munka

A Jász Múzeum évtizedek óta végez járási feladatokat, amely elsősorban a régészeti tevékenységben, a Jázságban működő tájházakhoz, helytörténeti gyűjteményekhez, valamint a honismereti szakkörök működéséhez nyújtott szakmai támogatásában nyilvánul meg. Mindemellett jó kapcsolatot ápolnak valamennyi jázsági önkormányzattal, kulturális,

oktatási intézménnyel, valamint civil szervezettel. A múzeum különösen sok segítséget nyújt a jászági hagyományörző munkához (hímzés, viselet, népdalok, lovas hagyományok, gasztronómia). Rendezvényeiken is minden alkalommal számítanak a jász települések lakóinak részvételére (Múzeumi Esték, Zenés Múzeumi esték, Múltidéző történelmi játszóház, Múzeumok Éjszakája).

Együttműködés kirajzott jász településekkel

A Jász Múzeum az 1990-es évek óta kapcsolatot tart a kirajzott jász településekkel (Kocsér, Lajosmizse, Jászszentlászló, Jászkarajenő, Kiskunfélegyháza, Kiskunmajsa, Kiskundorozsma, Újireg, Újszász, Kunszentmárton). A kapcsolattartás főként a következőkben nyilvánul meg: segítségnyújtás kutatásokhoz, segítség hagyományörző rendezvényekhez, kiállítások, civil közösségek hagyományörző munkájának támogatása (pl. Újszászi Népi Díszítőművészeti Szakkör, Lajosmizse Jász Hímzőkör), egymás rendezvényeinek látogatása.

Civil közösségek a múzeumban 2019-ben

A múzeum kebelében hét civil szervezet működik.

- Városvédő és Szépítő Egyesület– 1987-től
- Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány – 1994-től
- Jászági Hagyományörző Egylet – 2008-tól
- Jász Kapitányok Tanácsa – 2012-től
- Jászberényi Települési Értéktár Bizottság – 2014-től
- Nagy Imre Társaság Jászberényi Csoportja –2015-től
- Oszét Klub – 2017-től
- Jászági Pálinka Lovagrend – 2018-tól

A Jász Múzeum együttműködési kapcsolatai

Pulszky Társaság– Magyar Múzeumi Egyesület (Budapest), Magyar Néprajzi Társaság, MAMUTT, Jászok Egyesülete, Város- és Faluvédők Szövetsége, (Budapest), Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület (Szolnok), Jászági Önkormányzatok Szövetsége, társmúzeumok, oktatási és kulturális intézmények, civil szervezetek.

Különösen sokat dolgoznak együtt a Polgármesteri Hivatallal, a Jászkerület Nonprofit Kft-vel, a Jászág Népi Együttessel, a Palotásy János Zeneiskolával, a Városvédő és Szépítő Egyesülettel, és a Jásztánc Alapítvánnyal (Jászapáti).

A múzeum aktívan részt vesz Jászberény testvérvárosi kapcsolatainak ápolásában, különös tekintettel a vechtai, a suchabezdki és a lajosmizsei együttműködésre.

A múzeum külföldi kapcsolatai:

- Zeughaus Múzeum – Vechta, Németország, 1993 óta
- Pontivy Kulturális Egyesület – Pontivy, Bretagne, Franciaország, 1998 óta
- SuchaBezdkiczka– Lengyelország, 2004 óta
- Történelmi Múzeum – Vlagyikavkaz, Észak-Oszétia-Alánia Köztársaság, Dél-Oroszország, 2009 óta

A Jász Múzeum ma is fontos feladatának tartja a jász oszét kapcsolatok ápolását és erősítését. A múzeumban működik az Oszét Klub nevű baráti társaság, amelynek tagjai mindenben segítséget nyújtanak a jász-oszét tudományos és kulturális kapcsolatok működésért.

A Jász Múzeum támogatói

A Jász Múzeum szakmai munkáját a fenntartók (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, Jászberény Város Önkormányzata) és a Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány mellett magánszemélyek is segítik. Ezek a mecénások tárgyi és pénzbeli adományokkal, vagy egy-egy feladat (pl. festmények restaurálási költségeinek fedezése) megvalósításának finanszírozásával támogatják a múzeum szakmai előmenetelét, boldogulását.

*

A Jász Múzeum meghatározó szerepet játszik Jászberény és a Jászság tudományos, kulturális életében. Múzeuma egy jól körülhatárolható régiónak, amelynek lakosai, mint a múltban úgy most is számos példáját adják múltuk emlékei iránti tiszteletnek, s mindenkor képesek áldozni a múzeum gyarapításáért, fejlesztéséért és célja megvalósításáért.

Irodalom

Banner János

1996 A Lehelkürt szolgálatában. Szolnok

Banner János emlékiratai 1945-ig

1990 Sajtó alá rendezte Jankovich B. Dénes

Bathó Edit

1999a A Jászkürt a néphagyományban. In: Ünnepi kötet Szabó László tiszteletére. 367-378. Debrecen

1999b A Jászkürt a néphagyományban. In: Jászsági Évkönyv 60-75. Jászberény

1999c A Jász Múzeum története. In: Élet a jászok földjén. Vezető a Jász Múzeum állandó kiállításához. Jászberény

2001 A Jász Múzeum 125 éve. In: A Jász Múzeum évkönyve 1975-2000. 5-32. Jászsági Könyvtár 4. Jászberény

Bánkiné Molnár Erzsébet

1995 A Jászkun Kerület igazgatása (1745-1876)

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 51. Szolnok

Járomi József

1995 Vihar a városban. A forradalom és szabadságharc napjai Jászberényben 1956-ban. Jászberény

Korek József

1988 A muzeológia alapjai. Budapest

Németh Péter

1989 Erdész Sándor hatvanéves. In: A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve XXIV-XXVI. 9-12. Nyíregyháza

Réz Kálmán

1937 A Jászmúzeum története. In: Jászberényi Jászmúzeum évkönyve 1-2. Jászsági Könyvtár 1. Jászberény

1943 A Jászmúzeum öt évének (1938-1942) története. In: A Jászberényi Jászmúzeum Évkönyve 1938-1943. 13-18. Budapest

Sugárné Koncsek Aranka

1995 Jász történelmi arcképcsarnok. Jászsági Füzetek 23. Jászberény

Tóth János

1986 A Jászság élete és a Lehel kürtje. Jászsági Füzetek 17. Jászberény

Ujváry Zoltán

1995 Százhusz éves a Jász Múzeum. In: Miscellanea 1. Folklór és Etnográfia 89. 245-256.
Debrecen

Kisebb közlések

Bereczki Ibolya: Mozaikok a 125 éves Jász Múzeum történetéből.

Magyar Múzeumok 200/1. 21-22.

Blénessy János: Sipos Orbán, a jászkirály. A Jász Múzeum alapítója (1835-1926)

Jász Hírlap, Jászberény

Kaposvári Gyula: A Jász Múzeum 1956-ban. Beszélgetés Erdész Sándorral, a jászberényi múzeum egykori vezetőjével

Magyar Múzeumok 1996/3. 29-32.

Selmeczi Kovács Attila: Az ötéves Redemptio köszöntése

Redemptio, 1998. V. évf. 6. sz. 3.

Selmeczi László: A Jászság és a jászok a magyar régészetben

Redemptio, 1999. VI. évf. 6. sz. 12-14.

S.B.: Százéves a Jász Múzeum

Szolnok Megyei Néplap 1975. június 8.

Szabó Géza: 75 éve halt meg Haugh Béla

Redemptio 1995. II. évf. 2. sz.